

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

УКРАЇНСЬКЕ ДОШКІЛЛЯ:
ЗДОБУТКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ І СТУДЕНТІВ

Випуск 3

Миколаїв 2026

УДК 373.2(477)
У 45

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри дошкільної освіти Навчально-наукового педагогічного інституту імені В. О. Сухомлинського (протокол № 10 від 13 травня 2026 р.).

Рецензент

В. Л. Мозговий, доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Навчально-наукового педагогічного інституту імені В. О. Сухомлинського Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова.

Українське дошкілля: здобутки і перспективи : збірник наукових праць молодих науковців і студентів / за заг. ред. д-ра пед. наук, проф. О. С. Трифонові. Миколаїв : НУК, 2026. Вип. 3. 82 с. Електрон. видання.

Збірник містить тези здобувачів освіти з різних аспектів навчання і виховання дітей дошкільного віку, зокрема висвітлюються проблеми з актуальних питань фізичного, економічного, морального, естетичного розвитку дітей дошкільного віку, формування їхньої особистості; адаптації дітей передшкільного віку, їхньої готовності до навчання в умовах Нової української школи; питання реалізації співпраці вихователів закладів дошкільної освіти та батьків у різних напрямках виховання дитини. Окремі публікації присвячено психологічному розвитку дитини, зокрема емоційного інтелекту, подолання тривожності тощо. У збірнику містяться есеї та творчі роботи студентів.

Для здобувачів вищої освіти, вихователів закладів дошкільної освіти, батьків.

УДК 373.2(477)

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2026

ЗМІСТ

Частина І. Наукові тези здобувачів освіти

Артьомкіна Маргарита. Використання ігрових цифрових технологій у дошкільній освіті як засіб розвитку пізнавальної активності дітей	6
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Анжеліка Курчатова</i>	
Артьомкіна Маргарита. Сучасні підходи до формування основ економічної культури дітей (український і зарубіжний досвід)	8
<i>Науковий керівник: д. пед. н., проф. Інна Рогальська-Яблонська</i>	
Архипова Поліна. Формування в дітей дошкільного віку трудових навичок і уявлень про професії засобами гри	10
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана Тесленко</i>	
Байдак Марія. Фізичне виховання дітей дошкільного віку за методикою М. Єфименка	13
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана Тесленко</i>	
Білоус Вікторія. Особливості процесу адаптації дітей шестирічного віку до навчання у школі	15
<i>Науковий керівник: д. пед. н., проф. Інна Рогальська-Яблонська</i>	
Богуславець Анастасія. До проблеми формування навичок сталого розвитку в дітей дошкільного віку	17
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана Тесленко</i>	
Гураль Галина. Причинні чинники формування тривожності в дітей дошкільного віку	19
<i>Науковий керівник: д. пед. н., проф. Інна Рогальська-Яблонська</i>	
Данішура Вікторія. Виховання дружніх взаємин у старших дошкільників в ігровій діяльності	22
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана Тесленко</i>	
Деордієва Світлана. Розвиток пам'яті дітей дошкільного віку	24
<i>Науковий керівник: к. пед. н., проф. Надія Рогальська</i>	
Дончак Тетяна. Розвиток емоційного інтелекту дитини 6-го року життя: взаємодія вихователів і батьків в умовах воєнного стану	27
<i>Науковий керівник: д. пед. н., проф. Олена Трифонова</i>	
Зеленюк Юлія. Взаємодія педагогів та батьків у фізичному розвитку дитини	31
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Анжеліка Курчатова</i>	
Йова Ірина. Проблема формування особистості дитини дошкільного віку у психолого-педагогічній літературі	33
<i>Науковий керівник: к. пед. н., проф. Надія Рогальська</i>	
Кав'юк Лілія. Казки В. О. Сухомлинського як засіб морального виховання старшого дошкільника	35
<i>Науковий керівник: д. пед. н., проф. Олена Трифонова</i>	

Козаченко Дар'я. Ігрова діяльність як засіб формування креативності дитини дошкільника	38
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Анжеліка Курчатова</i>	
Колеснікова Леся. Розвиток творчого мислення дітей дошкільного та молодшого шкільного віку	41
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Анжеліка Курчатова</i>	
Колода Юлія. Особливості формування творчого мислення дітей старшого дошкільного віку в умовах партнерської педагогіки	44
<i>Науковий керівник: д. пед. н., проф. Олена Трифонова</i>	
Котова Марія. Роль сім'ї та закладу дошкільної освіти у вихованні валеологічної культури дитини	46
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана Тесленко</i>	
Кравець Олена. Образотворче мистецтво як джерело художньо-естетичного виховання дітей	48
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Анжеліка Курчатова</i>	
Кравець Олена. Використання АРТ-технологій в роботі з дітьми дошкільного віку	50
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Анжеліка Курчатова</i>	
Ліпашова Вікторія. Особливості мислення та поведінки сучасних дітей покоління Альфа	53
<i>Науковий керівник: д. пед. н., проф. Олена Трифонова</i>	
Макаренко Ірина. Реалізація гуманістичних традицій Василя Сухомлинського в сучасній практиці	56
Мороз Юлія. Ігрові технології як засіб розвитку самостійності дітей середнього дошкільного віку	59
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Анжеліка Курчатова</i>	
Морозова Юлія. Мотиваційна готовність дитини передшкільного віку до навчання у школі	61
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана Тесленко</i>	
Пакшаєва Валерія. Підтримка психоемоційного стану дітей дошкільного віку	63
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Анжеліка Курчатова</i>	
Пуцулай Анастасія. Ручна праця як засіб розвитку творчих здібностей дітей передшкільного віку	65
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана Тесленко</i>	
Смирнова Тетяна. Взаємодія закладу дошкільної освіти та сім'ї у формуванні ключових компетентностей дітей дошкільного віку	69
<i>Науковий керівник: д. пед. н., проф. Олена Трифонова</i>	
Швидавченко Євгенія. Роль міні-музеїв у формуванні естетично розвиненої особистості старших дошкільників	71
<i>Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана Тесленко</i>	

Частина II

КРЕАТИВНІ ТВОРИ ТА ЕСЕЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Богатирьова Анна. Професія вихователя – моє покликання	74
Гаманюк Вікторія. Моє враження від професії вихователя: досвід першої навчальної практики	75
Каплун Анна. Вірш-буриме. Дитяча творчість та розвиток	76
Каплун Анна. Вірш-буриме. Підготовка до сесії	77
Лісова Катерина. До проблеми інклюзивної освіти на етапі дошкілля	78
Неміш Світлана. Моє враження від професії вихователя: досвід першої навчальної практики	79
Смирнова Тетяна. Цінний досвід першої навчальної практики	80
Федорчук Марія. Мій досвід першої педагогічної практики в закладі дошкільної освіти	81

Частина I

НАУКОВІ ТЕЗИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Маргарита АРТЬОМКІНА,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 012 Дошкільна освіта
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Анжеліка КУРЧАТОВА

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ

Сучасні діти з раннього віку зростають у цифровому середовищі, що суттєво впливає на їхній спосіб сприйняття інформації, мислення та навчання. Традиційні методи роботи в дошкільній освіті не завжди відповідають потребам сучасної дитини, яка звикла до інтерактивності, візуалізації та швидкої зміни діяльності. У зв'язку з цим виникає потреба у впровадженні нових підходів до організації освітнього процесу, зокрема використання ігрових цифрових технологій як ефективного інструменту розвитку пізнавальної активності.

Проблематика використання цифрових технологій у дошкільній освіті висвітлюється у працях таких науковців, як Н. Гавриш, О. Кононко, І. Бех, які акцентують увагу на необхідності гармонійного розвитку дитини та збереження провідної ролі гри. Зарубіжні дослідження (UNESCO, OECD) також підкреслюють важливість доцільного використання цифрових ресурсів у ранньому віці. Водночас наголошується на необхідності педагогічно обґрунтованого підходу до їх застосування, щоб уникнути надмірного екранного навантаження.

Ігрові цифрові технології в дошкільній освіті є сучасним інструментом організації пізнавальної діяльності дітей, який поєднує традиційні педагогічні підходи з можливостями цифрового середовища. Вони включають використання інтерактивних додатків, мультимедійних презентацій, навчальних відео, електронних ігор та цифрових платформ, адаптованих до вікових особливостей дітей дошкільного віку.

Однією із ключових переваг ігрових цифрових технологій є створення умов для активного залучення дитини до освітнього процесу. Завдяки інтерактивності діти не виступають пасивними спостерігачами, а стають безпосередніми учасниками діяльності: виконують завдання, взаємодіють із персонажами, приймають рішення. Це сприяє розвитку ініціативності,

самостійності та зацікавленості в навчанні [1, с.18].

Важливим аспектом є наочне подання інформації. Використання анімації, яскравих зображень, звукового супроводу дозволяє доступно пояснювати складні для розуміння поняття, формувати первинні уявлення про навколишній світ, розвивати мовлення та мислення. Особливо ефективними є інтерактивні завдання, спрямовані на розвиток логіки, пам'яті, уваги та просторового мислення. Крім того, цифрові технології забезпечують можливість індивідуалізації навчального процесу. Кожна дитина має змогу працювати у власному темпі, повторювати матеріал, виконувати завдання різного рівня складності. Це дозволяє враховувати індивідуальні особливості розвитку, рівень підготовки та інтереси дітей, що є важливою умовою ефективного навчання в дошкільному віці.

Особливу роль відіграє поєднання цифрових технологій із традиційними видами діяльності. Наприклад, після перегляду інтерактивного матеріалу діти можуть виконувати практичні завдання: малювати, конструювати, грати в сюжетно-рольові ігри. Такий підхід сприяє кращому закріпленню знань і розвитку творчих здібностей. Водночас необхідно враховувати ризики надмірного використання цифрових засобів. Тривале перебування перед екраном може негативно впливати на фізичний та психоемоційний стан дитини, тому важливо дотримуватися санітарно-гігієнічних норм і обмежувати час роботи з цифровими пристроями. Використання цифрових технологій має бути дозованим, цілеспрямованим і педагогічно обґрунтованим.

Не менш важливою є роль педагога у процесі впровадження цифрових технологій. Саме вихователь визначає доцільність їх використання, добирає якісний контент, організовує діяльність дітей та забезпечує поєднання цифрових і традиційних методів навчання. Високий рівень цифрової компетентності педагога є необхідною умовою ефективного використання сучасних освітніх технологій [2, с. 38].

Отже, ігрові цифрові технології виступають ефективним засобом розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку, сприяють формуванню базових когнітивних навичок, підвищують мотивацію до навчання та забезпечують адаптацію освітнього процесу до умов сучасного цифрового середовища.

Список використаних джерел

1. Андрющенко Т. К., Лохвицька Л. В., Руденко Ю. А., Дудник Н. А. Використання ІКТ для формування здоров'язбережувальної компетентності старших дошкільників. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. № 81(1). С. 15–35. URL : <http://bit.do/fPRKT>(дата звернення: 28.03.26 р.).
2. Близнюк Т. Цифрові інструменти для онлайн і офлайн навчання: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 64 с.

*Маргарита АРТЬОМКІНА,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 012 Дошкільна освіта
Науковий керівник: д. пед. н.,
проф. Інна РОГАЛЬСЬКА-ЯБЛОНСЬКА*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ (УКРАЇНСЬКИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД)

Метою економічного виховання дітей старшого дошкільного віку є формування елементарних економічних уявлень, ціннісного ставлення до праці, грошей, речей, природних та сімейних ресурсів, а також розвиток відповідальної, ощадливої поведінки в повсякденному житті. Це не означає навчати дошкільників складних фінансових понять, а передбачає формування основ економічної культури: вміння дбати про речі, цінувати працю дорослих, розуміти необхідність заощадження, розподілу ресурсів і планування потреб.

Сучасні науковці визначають економічну культуру дитини дошкільного віку як поєднання елементарних знань, цінностей та моделей поведінки, що дозволяють дитині усвідомлено ставитися до праці, матеріальних благ, природи, грошей та ресурсів. Це не про бухгалтерію чи фінанси, а про свідоме ставлення до речей і праці. Отже, сучасний підхід до економічного виховання – це життєва практика через гру, працю, соціальну взаємодію [3, с. 19].

В Україні економічне виховання дошкільників закріплено у:

1) Базовому компоненті дошкільної освіти (2021) — розділ «Дитина у соціумі» передбачає ознайомлення з працею, ресурсами, грошима, сімейним бюджетом [1].

2) Освітніх програмах: «Дитина»; «Впевнений старт»; «Українське дошкілля»; «Я у Світі». У цих програмах вводяться поняття: праця, гроші, покупки, бережливість, доброчесність, екологічно-економічне ставлення до природи.

Відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти України та позицій сучасних педагогів основними завданнями економічного виховання є [2]:

1. Формування елементарних економічних уявлень:

- розуміння простих економічних понять (потреби, бажання, ресурси, товари, послуги);
- усвідомлення того, що ресурси обмежені та потребують раціонального використання.

2. Виховання відповідального ставлення до матеріальних благ і праці:

- усвідомлення цінності праці дорослих;
- повага до результатів власної та чужої праці;

– елементарні навички догляду за речами та дбайливого використання ресурсів.

3. Розвиток фінансової та побутової грамотності на базовому рівні:

- орієнтування у простих ситуаціях «покупки-продажу»;
- розуміння ролі грошей як засобу обміну;
- формування уявлень про сімейні витрати й заощадження.

4. Формування навичок раціональної поведінки в побуті:

- економне використання води, електроенергії, продуктів;
- вміння обирати з кількох варіантів найдоцільніший (просте економічне мислення).

5. Розвиток елементарної підприємливості та ініціативності:

- уміння пропонувати ідеї, знаходити способи досягнення мети;
- участь у міні-проектах, ярмарках, рольових іграх з економічним змістом.

6. Основи відповідального споживання (відповідно до концепції НУШ та БКДО):

- розуміння безпечного та екологічного використання речей;
- усвідомлення наслідків надмірного споживання.

Основні методи в закладах дошкільної освіти України: сюжетно-рольові ігри: «Магазин», «Супермаркет», «Банк», «Перукарня», «Пошта»; дидактичні ігри: «Що дешевше?», «Склади покупку», «Що важливіше?»; трудові доручення: накривання на стіл, полив квітів, догляд за іграшками; міні-проекти: «Моя скарбничка», «Ми відкриваємо кав'ярню», «Економимо воду».

У багатьох країнах світу економічна освіта дітей починається ще у дошкільному віці. Водночас вона має не академічний, а практичний характер – через гру, реальні життєві ситуації, проекти та соціальну взаємодію.

У США існують програми Junior Achievement, Kid\$Mart, де діти грають у «місто в мініатюрі», працюють у ролі продавців, банкірів, покупців, отримують умовні гроші, сплачують «податки». Навчання спрямоване на поняття «праця – заробіток – витрати – економія». Активно використовуються кооперативні ігри, фінансові казки, моделювання супермаркету чи банку [4].

Фінляндія. В основі – цінності відповідального споживання та ощадливості. У дитсадках реалізуються мікропроекти: «Ми печемо булочки і продаємо батькам», «Ярмарок іграшок». Велика увага надається економії ресурсів природи, повторному використанню речей (re-use, recycle).

Японія. Економічне виховання пов'язане з повагою до праці та самообслуговуванням: діти прибирають за собою, доглядають речі, самі сервірують столи. У дитячих садах діють «куточки ощадливості», де діти збирають монети в «копілочки» на певну спільну ціль.

Польща, Німеччина. Поширена практика «дитячих банків» – діти зберігають гроші на власних ощадних рахунках (з умовними одиницями). Підхід базується на інтеграції економіки з громадянським вихованням та соціальними навичками.

Розвиток економічних уявлень неможливий без соціальної адаптації, вміння взаємодіяти, домовлятися, дотримуватися правил. У процесі соціалізації дитина засвоює норми взаємодії, поведінкові моделі, відповідальність за власні дії, що є базою для економічного мислення.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Київ: МОН України, 2021.
2. Дудник Н. А. Економічне виховання старших дошкільників у взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Умань, 2016. 23 с.
3. Іванова А. В. Педагогічний огляд проблеми економічного виховання дошкільників. *Наукова молодь: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф.* м. Луганськ, 6 жовтня 2006 р. Луганськ, 2006. С. 43-45. Умань, 2016. 20 с.
4. Vygotsky L. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press, 1978.

Поліна АРХИПОВА,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта 3881 гр.
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана ТЕСЛЕНКО

ФОРМУВАННЯ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТРУДОВИХ НАВИЧОК І УЯВЛЕНЬ ПРО ПРОФЕСІЇ ЗАСОБАМИ ГРИ

Сучасний етап розвитку національної системи освіти України характеризується глибоким переосмисленням підходів до виховання підростаючого покоління. У контексті європейської інтеграції та реалізації положень концепції «Нова українська школа», особливої ваги набуває дошкільна ланка, де закладається фундамент життєвої компетентності особистості. Згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти, трудова діяльність розглядається не лише як набуття технічних навичок, а як складний процес соціалізації, що формує ціннісне ставлення до праці як до способу самореалізації та служіння суспільству.

Формування в дітей старшого дошкільного віку трудових навичок і уявлень про професії є надзвичайно актуальним. Саме в цей віковий період (5–6 років) відбуваються якісні зміни у психічному розвитку дитини: з'являється довільність поведінки, розвивається здатність до планування та прогнозування результату своєї діяльності. Водночас, як свідчить практика, пряме навчання трудових операцій часто виявляється малоефективним через відсутність у дітей

стійкої внутрішньої мотивації. Дитина цього віку ще не здатна працювати лише заради абстрактного «треба» – їй необхідна емоційна включеність та захопленість процесом. Цю суперечність дозволяє розв'язати ігрова діяльність, яка залишається провідною впродовж усього дошкільного дитинства. Гра є тією природною формою життєдіяльності, в якій дитина без примусу моделює складні соціальні відносини та професійні ролі дорослих. Саме через ігрові ситуації праця перетворюється із зовнішнього обов'язку на внутрішню потребу дитини. У грі праця набуває сенсу: дитина «лікує», «будує», «готує» не тому, що так наказав вихователь, а тому, що цього вимагає логіка ігрового сюжету.

Теоретичний аналіз наукових джерел (Г. Беленька, Н. Кот, С. Саяпіна, В. Сухомлинський та ін.) підтверджує, що ігрова та трудова діяльності в дошкільному віці перебувають у стані нерозривного синтезу.

Одним із найважливіших аспектів формування в дітей старшого дошкільного віку трудових навичок і уявлень про професії є створення розвивального предметно-ігрового середовища. Середовище має бути багатофункціональним, доступним і цікавим, щоб стимулювати активність та заохочувати до самостійних і колективних дій. Особливу роль відіграють матеріали для творчої та ручної праці, такі як конструктори, пластилін, папір, кольорові олівці та природні матеріали [6]. Вони дають можливість дітям реалізовувати творчі задуми, формують послідовність дій, увагу, точність та дрібну моторику. Не менш важливими є предмети для сюжетно-рольових ігор трудового спрямування – іграшкові інструменти, побутові предмети, набори для «магазину», «лікарні» чи «будівельного майданчика». Через такі ігри діти моделюють різні професії, вчаться взаємодіяти з однолітками, ділити обов'язки та оцінювати результати своєї діяльності, знайомляться зі світом професій.

Розвивальне середовище повинно включати місця для колективної роботи, де діти виконують різні ролі – керівника, помічника або виконавця – що формує соціальні навички, вміння домовлятися та доводити розпочату справу до кінця [2]. Також важливою є наявність індивідуальних робочих місць, де дитина може самостійно виконувати завдання, планувати роботу та організовувати своє робоче місце. Важливо, щоб матеріали й предмети були не лише декоративними, а активно використовувалися для практичної діяльності, творчого конструювання та сюжетно-рольових ігор, максимально наближаючи досвід дітей до реальної праці дорослих [5].

У сюжетно-рольових іграх діти старшого дошкільного віку моделюють реальні професійні ситуації, наприклад «Будівельний майданчик», «Кухня» чи «Майстерня». Під час таких ігор вони опановують основи трудових дій: планують послідовність завдань, узгоджують ролі та обов'язки, відпрацьовують точність і послідовність дій [2]. Водночас вони тренують комунікативні навички, вчаться домовлятися, приймати спільні рішення та оцінювати результати власної діяльності та діяльності групи [1].

Організація ігрової діяльності старших дошкільників у процесі підготовки до праці потребує уважного врахування вікових і індивідуальних

особливостей кожної дитини. Систематичне керівництво також передбачає поступове ускладнення завдань, відповідно до вікових і індивідуальних особливостей дітей [5]. Якщо на початковому етапі старші дошкільники виконують прості завдання – наприклад, сортування предметів за кольором чи розкладку інструментів, то надалі вони залучаються до більш складних проєктів: планування міні-проєкту, взаємодія в команді, виконання трудових дій з декількома етапами. Важливим аспектом є набуття дітьми досвіду самоконтролю та оцінки власних дій. Вихователь допомагає дітям аналізувати результати, обговорювати помилки, обирати оптимальні способи виконання завдань, що формує відповідальність і дисциплінованість [4].

Систематичне педагогічне керівництво передбачає також інтеграцію ігрової діяльності з навчальними та практичними завданнями. Наприклад, під час гри «Магазин» старші дошкільники не лише моделюють торговельну діяльність, а й формують навички обліку, планування, взаємодії з партнерами, тобто розвивають трудові компетентності в доступній і природній для дитини формі [2; 4]. Таким чином систематичне педагогічне керівництво є не механічним контролем, а організованою підтримкою розвитку дітей, що поєднує емоційне стимулювання, поступове ускладнення завдань, формування самостійності та готовності до трудової діяльності.

Отже, ігрова діяльність є ефективним засобом формування в дітей старшого дошкільного віку трудових навичок і уявлень про професії.

Список використаних джерел

1. Бабіч В. Сюжетно-рольова гра як засіб соціальної адаптації дітей дошкільного віку. *Дефектолог. Шкільний світ*. 2013. № 4. С. 38-47.
2. Пихтіна Н. П. Теорія і методика ігрової діяльності дітей : навч. посіб.. Київ: КНТ, 2021. 268 с.
3. Піроженко Т. О. Ігрова діяльність дошкільника. Старший дошкільний вік : навч-метод. посіб. / Т. О. Піроженко, К. В. Карасьова. Київ: Генеза, 2014. 96 с.
4. Саяпіна С. А. Специфіка взаємодії ігрової та трудової діяльності дітей дошкільного віку як предмет психолого-педагогічних досліджень. *Педагогічна освіта: теорія і практика : зб. наук. пр.* / Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2012. 12. С. 510-514. URL : file:///C:/Users/User/Desktop/znppo_2012_12_98.pdf (дата звернення: 21.10.2025)
5. Трудове виховання дошкільнят / упоряд. В. В. Семизорова. Київ : Шкільний світ, 2016. 116 с.
6. Чинники всебічного виховання особистості дошкільника (моральне, розумове, трудове, естетичне, економічне, статеве та правове виховання). *Педагогіка українського дошкілля : у 3-х ч. : навч. посіб.* / Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста. Київ : Слово, 2010. Ч. 2. С. 147-264.

Марія БАЙДАК,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта 3881 гр.
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана ТЕСЛЕНКО

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА МЕТОДИКОЮ М. ЄФИМЕНКА

Модернізація системи освіти на сучасному етапі розвитку суспільства висуває нові вимоги до організації освітньо-оздоровлювальної діяльності закладу дошкільної освіти. Фізичне виховання відіграє ключову роль у формуванні здорового способу життя з раннього віку, сприяє гармонійному фізичному та психічному розвитку дітей, а також запобігає розвитку багатьох захворювань.

Особливу увагу привертає методика М. Єфименка, яка розрахована на дітей дошкільного та молодшого шкільного віку та спирається на об'єктивні закони розвитку дитячого організму. У цій методиці автор сформулював основні, принципово нові положення системи фізичного виховання та оздоровлення дітей перших 10 років життя. Крізь усю його роботу червоною ниткою проходить ідея перетворення одноманітних занять на заняття – вистави, що дарують дітям радість і приносять користь їхньому фізичному, інтелектуальному розвитку, формуванню міжособистісних стосунків.

Технологія фізичного виховання за М. Єфименком «*Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей*» є «тотальним ігровим методом», який сприяє втіленню науковцем свого педагогічного кредо «грати щодня, грати постійно, грати завжди». Ґрунтується ця технологія на таких положеннях: педагогіка повинна бути природною; у фізичному вихованні дітей нове повинно поєднуватися з відомим; поділ заняття на три частини за фізіологічною суттю; вправи виконувати граючи; фізичне виховання повинно заряджати дітей позитивними емоціями; створення тренажерів; обов'язкова профілактика та корекція для здорових дітей; за допомогою руху та гри створити людину майбутнього. У системі фізичного виховання автор виокремлює такі основні рухові режими: плавальний, лежачий, повзальний, сидячий, стоячий, ходьбовий, лазальний, біговий, стрибковий.

У технології «*Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей*» як форму фізичної активності дітей застосовують обґрунтований її автором горизонтальний пластичний балет – поєднання фізичних, танцювальних вправ, рухових дій з музикою, які виконуються плавно, м'яко, пластично. Слід зазначити, що система М. Єфименка розкривається у таких 10 напрямках:

дотримуйся логіки природи (за «принципом повторно-кільцевої побудови занять», який пропонує природну послідовність становлення рухових навичок

дитини: від вправ у положенні лежачи на спині, на животі, через перевертання, повзання, рухи в позі сидючи, а потім стоячи, до ходьби, лазіння, бігу, стрибків, потім метань і складно координованих рухів) [2];

руховий розвиток дошкільників повинен відбуватися за розвивальною спіраллю [3]; розподіл занять на три частини повинно бути не формальним, а фізіологічним за своєю суттю (спочатку розминка, потім основне навантаження і на завершення заспокійливі вправи); фізичне виховання повинне заряджати дітей позитивною, світлою енергією задоволення, не слід гнатися за високою моторною щільністю; руховий портрет дошкільника «малює» методика ігрового тестування рухового розвитку дошкільників у нормі та у разі патології, яка дуже проста в організації, не потребує особливого обладнання, кожний тест має ігрову основу і високу чутливість до малопомітних відхилень, а також комплексність дослідження [4];

створюй тренажери сам; здоров'я здорових вимагає профілактики й корекції (до яких передусім слід віднести корекцію порушень постави, плоскостопості і положень кінцівок, регулювання м'язового тону, оптимізацію рухів у суглобах, корекцію діяльності серцево-судинної і дихальної систем, вдосконалювання вестибулярного апарату, покращання орієнтування у просторі, подолання надмірної ваги тіла тощо); через рух і гру – до виховання людини майбутнього (фізичне виховання як основний напрям загального розвитку дитини, що включає у себе психічну, інтелектуальну, емоційну та інші сфери) [1].

Програма М. Єфименка *«Казкова фізкультура»* [6] продовжує та розвиває інноваційні ідеї, які були закладені в попередній авторській програмі М. Єфименка *«Театр фізичного виховання і оздоровлення дітей»*, доповнена новим багаторічним досвідом роботи з дітьми та відповідає сучасним вимогам до методичного забезпечення. Особистісно орієнтований підхід до дітей дає змогу адаптувати завдання та зміст занять до особливостей кожної дитини, її психофізичного статусу й досягти максимального педагогічного ефекту [5].

На нашу думку, технологія М. Єфименка є оригінальною системою фізичного виховання дітей, розвивальний ефект якої поширюється на їхній загальний розумовий і духовний розвиток.

Список використаних джерел

1. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. Київ. 2015. 351 с.
2. Дроздова Т. Застосування ігрових методів у фізичному вихованні дошкільників. *Актуальні проблеми дошкільної освіти в Україні*. 12, (2020). С. 85-90.
3. Жук О., Мельник В. Організація фізичного виховання дітей дошкільного віку в умовах сучасного дитячого садка. *Науково-методичний*

журнал «Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві». 2 (14), 2019. С. 56- 62.

4. Єфименко М. М. Денна гімнастика пробудження. *Дошкільне виховання*, 2014. № 4. С. 8-11.

5. Єфименко М. М. Сучасні підходи до корекційно спрямованого фізичного виховання дошкільників з порушеннями опорно-рухового апарату: монографія. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2013. 356 с.

6. Зайцева А. Значення фізичних вправ для фізичного розвитку дітей дошкільного віку. *Педагогічні науки: теорія і практика*. 1 (93), 2019. С.47-51.

Вікторія БІЛОУС,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта 3881з гр.
Науковий керівник: д. пед. н.,
проф. Інна РОГАЛЬСЬКА-ЯБЛОНСЬКА

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ ШЕСТИРІЧНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

Аналізуючи процес адаптації першокласників до школи, доцільно виділити ті його форми, знання яких дозволить реалізувати ідеї спадковості в роботі вихователя дошкільної установи і вчителя загальноосвітньої школи. Створення сприятливих умов адаптації дитини до школи з урахуванням особливостей її прояву є найважливішим чинником забезпечення спадковості в її розвитку. Від того, як протікає процес адаптації, багато в чому залежить психофізичний стан майбутнього учня. Терміни адаптації першокласників можуть бути різними. Зазвичай стійка пристосовність до школи намічається в першому півріччі навчання. Водночас встановлено, що у 20-30 % шестирічних дітей цей процес не завершується впродовж першого року навчання.

Оптимальний адаптаційний період складає один-півтора місяця. Залежно від різних чинників рівень адаптації дітей до нових умов може бути різним: високим, нормальним і низьким. Психологами доведено, що найбільш напруженими для всіх дітей є перші чотири тижні навчання. Це період так званої «гострої» адаптації. В цей час не слід підвищувати навантаження, темп роботи.

Активний період навчання повинен починатися після «гострого» періоду адаптації. Якщо фізіологічна адаптація протікає як би автоматично, то із соціально-психологічною адаптацією справа йде інакше: вона є процесом активного пристосування. Адаптація дитини до школи процес не односторонній: не тільки нові умови впливають на дитину, але і сам він

намагається змінити соціально-психологічну ситуацію, не тільки «вбудуватися в неї», але і її «прибудувати до себе». Адже і вчителеві необхідно адаптуватися до ситуації взаємодії з новими для нього учнями. Саме в першому півріччі першого року навчання, процес адаптації дитини виявляється в напрузі всіх функціональних систем її організму. У цей період найбільш яскравими ознаками складно протікаючої адаптації, які легко відмітити і вчителеві і батькам, є рухове збудження або загальмованість, скарги на головні болі, поганий сон, зниження апетиту. Перераховані ознаки, а також зниження маси тіла свідчать про несприятливі зміни у здоров'ї першокласника, викликаних неухильно наростаючим стомленням і перевтомою. За наслідками спостережень науковців, вже до кінця першої чверті маса тіла знижується у 60% дітей. Стомлення призводить також до значного зниження артеріального тиску в першокласників, а перевтома може обернутися підвищенням тиску, появою шумів у серці, порушеннями нервово-психічного здоров'я.

Погіршення нервово-психічного стану дітей також найбільш виражене в першому півріччі. Спеціальні дослідження показують, що саме в цей період число учнів, мають нервово-психічні відхилення, зростає приблизно на 14-16%, а до кінця навчального року число таких дітей збільшується приблизно на 20%.

Науковці виокремлюють три рівні адаптації до шкільного навчання: *високий* (позитивно відношення дитини до школи; старанність, уважність виконання доручень без зайвого контролю; зацікавленість навчанням); *середній* (позитивно відношення дитини до школи; розуміння навчального матеріалу за умови докладного пояснення вчителем; проявляє пізнавальний інтерес тільки тоді, коли зайнятий чимось для нього цікавим; сумлінний у виконанні завдань); *низький* (дитина негативно або індіферентно відноситься до школи, проявляє фрагментарність у засвоєнні навчального матеріалу; потребує постійного контролю, систематичні нагадування і спонуки з боку вчителя і батьків).

На підставі вивченої літератури вважаємо, що для досягнення ефективності в навчанні дітей 6 – 7 років необхідно формувати позитивне, емоційне відношення до занять у школі. Керівництво діяльністю дітей першого року навчання у школі слід здійснювати широко використовуючи (особливо в першому півріччі) методи дошкільної освіти, з частковим застосуванням шкільних методів. Необхідно дотримуватися наступності дошкільних і шкільних методів роботи у формуванні колективу дітей перших класів і організації їх міжособистісного спілкування, організовувати діяльність молодших школярів, оскільки це позитивно впливає на психологічну адаптацію дітей до нових умов, формувати здібність до рольового й особистісного спілкування.

Список використаних джерел

1. Кононко О. Л. Шкільна адаптація та психологічний вік. *Початкова школа*. 2002. № 4. С. 5.

2. Панок В. Адаптація дітей до навчання у школі в діяльності психологічної служби: методичні рекомендації. Київ, Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2013. 102 с.

3. Петренко В. В. Психологія розвитку дітей шестирічного віку: сучасний підхід. Харків: Освітня думка, 2021. 350 с.

Анастасія БОГУСЛАВЕЦЬ,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта 2881 гр.
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана ТЕСЛЕНКО

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У сучасних умовах розвитку суспільства особливої актуальності набуває проблема формування основ сталого розвитку в дітей дошкільного віку. Зростання екологічних проблем, необхідність збереження природних ресурсів, формування культури здорового способу життя та відповідального ставлення до довкілля зумовлюють потребу у впровадженні відповідних освітніх підходів уже на ранніх етапах розвитку особистості. Саме дошкільний вік є сенситивним періодом для формування базових цінностей, норм поведінки та моделей взаємодії з навколишнім світом.

У «Енциклопедії освіти» подано таке тлумачення поняття «сталий розвиток»: «регульований соціально-економічний процес, більш упорядкований у порівнянні з існуючим, який передбачає тривалий позитивний розвиток і зміни у суспільстві, узгоджений із сучасними і майбутніми потребами на засадах нових технологій» [2, 870].

Автори методичного посібника «Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку» наголошують на тому, що реалізація в роботі дошкільного закладу ідей освіти сталого розвитку передбачає засвоєння дітьми, а через дітей їхніми батьками та самими педагогами надзвичайно важливих навичок екологічно-, економічно- й соціально доцільної поведінки, без якої неможливе створення та існування суспільства стійкого благополуччя, суспільства, яке засобами комфортного існування сьогодні з любов'ю створює таке ж комфортне майбутнє для наступних поколінь [1, с. 15].

І. Карапузова та О. Косенчук зазначають, що інтеграція цінностей сталого розвитку в освітній процес сприяє мінімізації освітніх втрат і забезпечує гармонійний розвиток дитини. Практична спрямованість таких підходів дозволяє сформувати в дітей стійкі навички екологічно доцільної поведінки, що є запорукою сталого розвитку суспільства [3, с. 86].

Проаналізувавши освітні напрями Державного стандарту дошкільної освіти України (2021 р.), визначили, що ідеї сталого розвитку реалізуються через такі компетентності:

природничо-екологічну, що передбачає формування в дітей елементарних уявлень про живу і неживу природу, взаємозв'язки між об'єктами довкілля, а також усвідомлення залежності життя людини від природних умов. У процесі пізнавальної діяльності діти набувають навичок спостереження, дослідження, вчаться дбайливо ставитися до рослин і тварин, розуміють необхідність збереження чистоти навколишнього середовища. Важливим аспектом є формування екологічно доцільної поведінки, що проявляється у здатності дитини дотримуватися елементарних правил взаємодії з природою: не смітити, не завдавати шкоди живим організмам, економно використовувати природні ресурси, брати участь у простих природоохоронних заходах;

соціально-громадянську, що забезпечує формування в дітей умінь взаємодіяти в колективі, співпрацювати, допомагати один одному, вирішувати конфлікти мирним шляхом. У дітей формується повага до інших, толерантність, емпатія та відповідальність за власні вчинки;

здоров'язбережувальну, що передбачає формування в дітей відповідального ставлення до власного здоров'я, засвоєння навичок особистої гігієни, дотримання режиму дня, розвиток рухової активності та формування уявлень про безпечну поведінку. Усвідомлення цінності здоров'я є важливою умовою гармонійного розвитку особистості.

Ефективним засобом формування навичок сталого розвитку є різні види діяльності дитини. Предметно-практична діяльність дозволяє засвоювати принципи раціонального використання ресурсів, ігрова діяльність моделює життєві ситуації, дослідницька діяльність розвиває пізнавальний інтерес та екологічне мислення, а комунікативна діяльність забезпечує розвиток умінь взаємодії. Реалізація ідей сталого розвитку в закладі дошкільної освіти здійснюється через інтегровані заняття, проблемні ситуації, тематичні заняття, різні види діяльності, створення відповідного освітнього середовища та співпрацю з родиною. Важливою умовою є формування екологічно доцільного середовища, яке сприяє засвоєнню дітьми правильних моделей поведінки.

Отже, формування навичок сталого розвитку в дітей дошкільного віку є важливим завданням сучасної освіти, що забезпечує розвиток екологічної культури, соціальної відповідальності та здорового способу життя.

Список використаних джерел

1. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку : навч.-метод. посіб. для дошкільних навч. закладів. Н. Гавриш, О. Саприкіна, О. Пометун; за заг. ред. О. Пометун. Д. : «ЛПРА». 2014. 120 с.
2. Енциклопедія освіти; головний ред. В. Г. Кремень. Київ. 2008. 1040 с.

3. Карапузова, І. В., Косенчук, О. Г. Формування екологічної свідомості дошкільнят: мінімізація освітніх втрат через інтеграцію сталого розвитку. *Імідж сучасного педагога*. Вип. 2. 2021. С. 83–86.

4. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція : МОН України від 12.01.2021 № 33. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 10.04.2026).

Галина ГУРАЛЬ,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта 3881з гр.
Науковий керівник: д. пед. н.,
проф. Інна РОГАЛЬСЬКА-ЯБЛОНСЬКА

ПРИЧИННІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ТРИВОЖНОСТІ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Формування тривожності в дітей дошкільного віку є складним процесом, що зумовлений взаємодією біологічних, психологічних та соціальних чинників. Науковці наголошують, що тривожність не виникає раптово – вона формується поступово, як результат впливу низки внутрішніх і зовнішніх детермінант, які поєднуються між собою та взаємно підсилюють одна одну. Саме тому дослідники розглядають дитячу тривожність не як окреме емоційне порушення, а як системне явище, яке має багато першопричин і виявляється в різних сферах функціонування дитини – емоційній, поведінковій, когнітивній та соціальній.

У дошкільному віці ці детермінанти набувають особливої ваги, оскільки саме в цей період відбувається інтенсивний розвиток емоційної сфери, формування базової довіри до світу, становлення самооцінки та первинних уявлень про себе й інших людей. Якщо ці механізми недостатньо сформовані або їх розвиток відбувається в умовах нестабільності, дитина стає більш вразливою до переживання тривоги. Важливо також враховувати, що в дошкільному віці дитина лише вчиться розуміти свої емоції, розпізнавати їх та керувати ними. Через це будь-які стресові ситуації – конфлікти, зміни у звичному розпорядку, негативний досвід у взаємодії з однолітками – можуть мати значно сильніший вплив, ніж у старшому віці.

Отже, дошкільний вік слід розглядати як період підвищеної чутливості до різних факторів ризику. Біологічні особливості нервової системи, стиль сімейного виховання, якість емоційного контакту з дорослими, особливості соціальної взаємодії та індивідуальний досвід дитини – все це може суттєво

впливати на формування тривожності.

До біологічних причин відносять індивідуальні особливості нервової системи, генетичну схильність, темперамент, рівень збудливості та характер вегетативних реакцій. Діти з лабільною, чутливою нервовою системою зазвичай швидше реагують на стресові чинники та довше зберігають емоційне напруження, оскільки їхні фізіологічні механізми адаптації працюють менш стабільно. Такі діти характеризуються високою сенситивністю до зовнішніх подразників, швидкою виснажуваністю та труднощами в поверненні до емоційної рівноваги після пережитих труднощів.

Особливе значення в розвитку тривожності має тип темпераменту – певні його риси: сором'язливість, емоційна вразливість, низька толерантність до фрустрації, схильність до надмірного самоконтролю – можуть створювати передумови для формування тривожних реакцій у дошкільному віці [2]. Отже, біологічні чинники створюють певне тло вразливості, який може бути або компенсований сприятливим середовищем, або, навпаки, підсилений негативними соціальними та психологічними впливами. Саме взаємодія вроджених і набутих чинників визначає рівень тривожності та характер її проявів у дошкільників.

Сімейні чинники. Сімейне середовище відіграє ключову роль у формуванні емоційного благополуччя дитини, оскільки саме в родині закладаються перші моделі взаємодії, формується почуття безпеки, довіри та самоцінності. Психологи наголошують, що емоційна атмосфера в сім'ї та стиль виховання є одними з найважливіших детермінант розвитку тривожності в дошкільників [2]. Серед причин, пов'язаних із сімейним середовищем, дослідники виділяють:

- **Гіперопіку**, що проявляється в надмірному контролі, постійних застереженнях, обмеженні самостійності та ініціативи дитини.

- **Жорсткий, авторитарний стиль виховання**, який створює атмосферу постійної вимоги, підвищених очікувань та страху помилитися. Діти, які виховуються в таких умовах, схильні інтерналізувати відчуття провини, зосереджуватися на помилках і уникати ситуацій, де можливе оцінювання.

- **Емоційну холодність**, коли дитина не отримує достатньої підтримки, уваги, тепла та прийняття. У таких умовах у дитини формується базова невпевненість у власній значущості, що своєю чергою підсилює переживання тривоги та відчуття небезпеки у взаємодії з навколишнім світом.

- **Непослідовність або суперечливість вимог**, коли дорослі змінюють правила поведінки, по-різному реагують на однакові ситуації, не встановлюють чітких меж. Це робить поведінку батьків непередбачуваною. Н. Чепелева вважає, саме нестабільність і непослідовність емоційних реакцій дорослих є одним із найсильніших чинників формування дитячої тривожності [4]. Дитина, яка не може передбачити поведінку дорослого, переживає постійне внутрішнє напруження й відчуття загрози.

Окремим важливим чинником є **тривожність самих батьків**. Дитина

засвоює не лише правила поведінки, а й емоційні реакції батьків – як вони переживають труднощі, реагують на невдачі, оцінюють небезпеку. Якщо дорослий демонструє моделі уникання, підвищену настороженість, страх перед новими ситуаціями або надмірну емоційну реакцію на труднощі, дитина копіює ці способи реагування. Дослідження С. Перрін і К. Ласт показують, що діти тривожних батьків у кілька разів частіше проявляють тривожні симптоми, ніж їхні однолітки, чий батьки демонструють емоційну стабільність [4].

Отже, сімейне середовище є одним із ключових чинників у формуванні тривожності дошкільників. Саме якість емоційного контакту з дорослими, стабільність виховних впливів та стиль взаємодії визначають базове відчуття безпеки дитини та її здатність долати стресові ситуації без надмірної тривоги.

Соціальне середовище, в якому зростає дитина, значною мірою визначає формування її емоційної стійкості, відчуття безпеки та здатності взаємодіяти з навколишнім світом [4]. До таких умов належать:

- часті зміни оточення, переїзди, зміна групи в закладі дошкільної освіти, нестабільність у сімейному укладі, що створюють відчуття непередбачуваності та порушують базову потребу дитини у стабільності та постійності;

- конфлікти між дорослими, різкий або напружений емоційний клімат у сім'ї та найближчому соціальному оточенні. Дослідження показують, що діти, які часто стають свідками конфліктів, мають підвищену чутливість до емоційних змін та очікують небезпеки навіть у нейтральних ситуаціях [4];

- відсутність умов для гри, що є провідною діяльністю дошкільника. Гра є природним засобом емоційної розрядки, опрацювання внутрішніх переживань і моделювання різних життєвих ситуацій. Коли можливості для сюжетно-рольової чи творчої гри обмежені, в дитини зменшується простір для самовираження, і напруження може трансформуватися у тривожність;

- недостатня увага до емоційних потреб дитини з боку педагогів, коли вихователь орієнтується переважно на дисципліну або когнітивні результати, ігноруючи емоційний стан дітей.

Як підкреслює О. Скрипченко, обмеження ігрової активності, дефіцит сюжетно-рольової гри та творчої взаємодії з однолітками позбавляють дитину природних можливостей для емоційної розрядки, формування комунікативних навичок і здобуття досвіду подолання труднощів, що значно підвищує ризик розвитку тривожності [3].

Освітнє середовище є другим після сім'ї найважливішим соціальним контекстом, який впливає на емоційне благополуччя дошкільника. Невідповідні виховні впливи, надмірний тиск або негативна оцінка з боку педагога можуть так само сприяти формуванню підвищеної тривожності. Серед найбільш поширених педагогічних чинників дослідники виділяють:

- педагогічні вимоги, що не відповідають віковим можливостям, коли складність завдань перевищує рівень розвитку дитини, створюючи фрустрацію та відчуття неуспіху;

- часті порівняння дітей між собою, що формують у дошкільника почуття

меншовартості та страх бути гіршим за інших;

- надмірна кількість зауважень або покарань, які знижують самооцінку, підсилюють тривожність і блокують мотивацію до діяльності;
- некомфортний психологічний клімат у групі, зокрема відсутність підтримки з боку вихователя, некоректні методи дисципліни, часті конфлікти між дітьми [1].

Дитина, яка систематично отримує негативні оцінки або відчуває себе неспроможною, формує внутрішню установку «я не можу», що стає основою для розвитку тривожних реакцій у будь-яких нових або оцінних ситуаціях.

Отже, тривожність у дошкільному віці є результатом складної взаємодії багатьох чинників, що впливають на розвиток дитини в різних аспектах – емоційному, соціальному, когнітивному та поведінковому. Її формування не можна пояснити лише однією причиною, оскільки вона є багатокомпонентним утворенням, яке відображає специфіку взаємин дитини з навколишнім світом.

Список використаних джерел

1. Киричук О. В., Піроженко Т. О. Психологія розвитку дошкільника. Київ: Либідь, 2011.
2. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія особистості. Івано-Франківськ: Плай, 2015. 512 с.
3. Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. Вікова та педагогічна психологія. Київ: Каравела, 2010. 400 с.
4. Чепелева Н. В. Психологія розвитку дитини дошкільного віку : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2005. 184 с.

Вікторія ДАНІШУРА,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта 3881 гр.
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана ТЕСЛЕНКО

ВИХОВАННЯ ДРУЖНІХ ВЗАЄМИН У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ В ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасні умови життя дітей в Україні позначені низкою викликів: наслідками воєнного стану, вимушеними переїздами сімей, зростанням рівня тривожності в дорослих і дітей, розширенням сфери віртуального спілкування. Усе це ускладнює формування стабільних, емоційно насичених дружніх взаємин, посилює ризики ізоляції, агресивної поведінки, частих конфліктів у

групі однолітків. За таких умов особливої ваги набуває цілеспрямована педагогічна робота з виховання у старших дошкільників уміння дружити, співпереживати, дотримуватися моральних норм у спільній діяльності.

Поняття «взаємини» у психолого-педагогічній літературі тлумачиться як система стійких, відносно тривалих зв'язків між людьми, що ґрунтуються на взаємних оцінках, емоційних ставленнях, формах спільної діяльності та спілкування. Взаємини охоплюють не лише зовнішні прояви поведінки, а й внутрішні установки, очікування, образи себе й іншого у свідомості дитини. Дослідники наголошують, що вони завжди двосторонні, оскільки кожен учасник не лише впливає на партнера, а й сам змінюється під впливом отриманого досвіду взаємодії [1]. Для дітей дошкільного віку це означає, що кожна зустріч з однолітком, кожна гра, спільна справа чи конфлікт залишають слід у їхньому емоційному досвіді й поступово формують певний стиль ставлення до людей.

У працях українських науковців (С. Ладивір, Ю. Манилюк, Т. Піроженко, Л. Тарасюк та ін.) наголошується, що розвиток взаємин дошкільника з однолітками тісно пов'язаний із загальним рівнем соціально комунікативного розвитку та емоційної зрілості. Л. Тарасюк підкреслює, що становлення міжособистісної взаємодії в дошкільному віці відбувається у процесі переходу від емоційно безпосередніх контактів до більш усвідомлених форм співпраці, коли дитина починає враховувати позицію партнера, здатна до елементарної рефлексії власних та чужих дій [2].

Провідною діяльністю дитини старшого дошкільного віку є гра, в якій відбувається моделювання різноманітних соціальних ситуацій, засвоєння моральних норм, зразків поведінки дорослих і однолітків. Саме в ігровій діяльності діти природно виявляють здатність до ініціативи, співробітництва, взаємодопомоги або, навпаки, конкуренції та конфронтації. Тому педагогічно організована гра виступає найбільш ефективним засобом виховання дружніх взаємин, адже дозволяє непомітно для дітей формувати моральні уявлення, розвивати емпатію, вчити домовлятися, дотримуватися правил, ставити спільну мету й досягати її разом.

У процесі ігрової діяльності старші дошкільники відтворюють соціальні ролі та моделюють різноманітні життєві ситуації, що сприяє усвідомленню ними значущості партнерських взаємин. Особливе місце посідають сюжетно-рольові ігри з соціально-моральним змістом («Лікарня», «Рятувальники», «Будівельники», «Подорож друзів»), в яких діти розігрують ситуації допомоги, підтримки, відповідальності за іншого. В. Сухомлинський наголошував, що моральні якості особистості формуються через живі почуття та переживання дитини, а не лише через словесні настанови. Саме тому ігрове проживання ситуацій дружби, турботи й співпереживання є важливим чинником виховання гуманних взаємин між дітьми. Важливу роль у формуванні дружніх взаємин відіграють рухливі ігри, в яких досягнення спільного результату можливе лише за умови узгоджених дій усіх учасників. Естафети, ігри з м'ячем у парах і

трійках, колективні ігри типу «потяг» або «ланцюжок» формують у дітей почуття згуртованості, взаємної відповідальності та вміння діяти в команді.

Ефективність виховання дружніх взаємин значною мірою залежить від позиції вихователя, який виступає організатором ігрової діяльності та емоційним посередником у дитячих взаєминах. Педагог має створювати атмосферу довіри, підтримки та доброзичливості, фіксувати позитивні прояви у спілкуванні дітей, заохочувати взаємодопомогу й уміння підтримати однолітка. Такий підхід сприяє закріпленню в дітей позитивного досвіду дружніх взаємин і формуванню уявлень про дружбу як важливу моральну цінність.

Отже, ігрова діяльність є дієвим засобом виховання дружніх взаємин у старших дошкільників. Систематичне використання сюжетно-рольових, рухливих та дидактичних ігор із соціально-моральним змістом у поєднанні з цілеспрямованою педагогічною підтримкою забезпечує розвиток емпатії, доброзичливості, вміння співпрацювати та сприяє формуванню позитивного соціально-психологічного клімату в дитячому колективі.

Список використаних джерел

1. Виховання гуманних почуттів у дітей / за ред. Т. Піроженко, С. Ладивір, Ю. Манилюк. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 168 с.
2. Тарасюк Л. М. Особливості становлення міжособистісної взаємодії дітей дошкільного віку. *Проблеми сучасної психології*. 2014. Вип. 24. С. 646-658. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl_2014_24_55

Світлана ДЕОРДІЄВА,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта 3881з гр.
Науковий керівник: к. пед. н., проф. **Надія РОГАЛЬСЬКА**

РОЗВИТОК ПАМ'ЯТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Розвиток пам'яті у дітей дошкільного віку є одним із базових напрямів сучасних психолого-педагогічних досліджень, оскільки саме цей процес забезпечує формування пізнавальної активності, мовлення та навчальних умінь. У дошкільному віці пам'ять тісно пов'язана з емоціями, увагою та діяльністю дитини, а її розвиток значною мірою визначається умовами виховання та характером взаємодії з дорослими.

Проблема розвитку пам'яті у дітей дошкільного віку активно досліджується українськими науковцями. Зокрема, вагомий внесок у вивчення психічного розвитку дитини зробили І. Бех, Л. Калмикова, Г. Костюк,

С. Максименко та ін. У їхніх працях наголошується на значенні діяльнісного підходу, ролі мовлення, емоційної сфери та ігрової діяльності в розвитку мнемічних процесів. Сучасні дослідження також акцентують увагу на необхідності цілеспрямованої педагогічної роботи, спрямованої на розвиток пам'яті в дітей дошкільного віку: С. Максименко, Л. Терлецька, О. Главник (вивчали види пам'яті, методика, особливості її діагностування в дітей різного віку), В. Сторож (визначення рівня образної пам'яті у дітей старшого дошкільного віку), О. Скляренко (особливості розвитку пам'яті на ранніх стадіях онтогенезу), Ю. Ходикіна (розвиток моторної пам'яті в дошкільників) та ін.

У науковій літературі пам'ять розглядається як складний психічний процес, що забезпечує збереження, переробку та відтворення інформації. В онтогенезі вона проходить шлях від мимовільних форм до довільного, усвідомленого запам'ятовування. У старшому дошкільному віці провідне значення мають мимовільна та образна пам'ять, тоді як вербальна, моторна та довільна пам'ять активно формуються під впливом навчально-ігрової діяльності.

Емпіричне дослідження проводилось із 26 дітьми старшого дошкільного віку закладу дошкільної освіти № 112 м. Миколаєва. Метою було визначення рівня розвитку різних видів пам'яті: мимовільної, довільної, образної, вербальної, моторної та комбінованої. Для діагностики було використано комплекс методик, спрямованих на дослідження зорової, слухової, рухової та опосередкованої пам'яті. Це дозволило отримати цілісне уявлення про особливості мнемічної сфери дітей та виявити індивідуальні відмінності в її розвитку. Результати дослідження показали, що в більшості дітей спостерігається середній та вище середнього рівні розвитку основних видів пам'яті. Найбільш сформованими виявилися образна та мимовільна пам'ять. Водночас частина дітей демонструвала труднощі в розвитку вербальної, моторної та комбінованої пам'яті, що свідчить про нерівномірність розвитку мнемічних процесів. Найбільша частка дітей має середній рівень комбінованої пам'яті (38,5 %), високий рівень становить 26,9 %, дуже високий – 19,2 %. Низький рівень виявлено в 11,5 % дітей, дуже низький – у 3,9 %. Це свідчить про загалом достатній рівень розвитку пам'яті, але наявність групи дітей, які потребують додаткової педагогічної підтримки.

Отримані дані свідчать про неоднорідність розвитку мнемічних процесів у дітей дошкільного віку, що є типовим для цього вікового етапу. Це може бути зумовлено відмінностями в мовленнєвому розвитку, сформованістю довільної уваги, досвіді взаємодії з дорослими та характері ігрової діяльності дітей. Таким чином, отримані результати підтвердили, що розвиток пам'яті у дошкільному віці має індивідуально-варіативний характер і залежить від мовленнєвого розвитку, уваги, мотивації та досвіду діяльності дитини. Особливо ефективним є розвиток пам'яті в умовах ігрової діяльності.

У дослідженні було впроваджено програму індивідуальних занять з

розвитку пам'яті «Пам'ятайко». Програма базується на ігровому та діяльнісному підходах і передбачає системну роботу з різними видами пам'яті: мимовільною, довільною, короткочасною, довготривалою, моторною та словесно-логічною. Розвивальні вправи включають ігри на запам'ятовування образів, послідовностей дій, словесного матеріалу, а також завдання на розвиток асоціативного мислення та мовлення. Зокрема, використовувалися ігри «Запам'ятай малюнки», «Що змінилося?», «Запам'ятай і повтори рухи», «Назви пари слів», «Склади історію за картинками», «Що було спочатку?». Дітям пропонувалося запам'ятовувати зорові образи, відтворювати послідовність дій, повторювати серії рухів, відновлювати словесні пари та складати короткі розповіді на основі наочного матеріалу. Також застосовувалися асоціативні вправи, в яких діти поєднували слова в логічні зв'язки та створювали власні висловлювання. Використання таких завдань сприяло розвитку образної, словесно-логічної та моторної пам'яті, а також активізації мовлення і мислення дітей.

Розвивальні вправи реалізовувалися як у процесі спеціально організованих занять, так і впродовж дня під час ігрової діяльності дітей. Основна частина завдань проводилася у межах освітніх напрямів «Мовлення дитини», «Дитина у світі культури» та «Гра дитини», що дозволяло інтегрувати розвиток пам'яті в різні види діяльності. Крім того, окремі вправи використовувалися під час індивідуальної роботи з дітьми, які потребували додаткової уваги, що забезпечувало диференційований підхід до розвитку мнемічних процесів. Ефективність формування мнемічних процесів підвищується за умови регулярного використання ігрових вправ, які поєднують зорові, слухові та рухові компоненти. Важливою умовою є поступове ускладнення завдань, підтримання мотивації дитини та опора на її емоційний досвід. Такий підхід забезпечує не лише розвиток окремих видів пам'яті, а й загальне підвищення пізнавальної активності та готовності до навчання у школі.

Результати дослідження свідчать, що розвиток пам'яті у дітей дошкільного віку є складним і багатокомпонентним процесом, який потребує системного педагогічного супроводу. Встановлено, що провідну роль у цьому віці відіграють образна та мимовільна пам'ять, тоді як інші види перебувають у стадії активного формування. Запропонована програма індивідуальних занять є ефективним засобом розвитку мнемічних процесів і може бути використана у практиці закладів дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Базима Н. В. Особливості розвитку вербальної пам'яті у дітей з мовленнєвими порушеннями. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2015. Вип. 30. С. 5–11.
2. Базовий компонент дошкільної освіти. Київ : Видавництво, 2021. 26 с.

3. Барташнікова І. А. Розвиток сенсорних здібностей і пам'яті у дітей 5–6 років: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2007. 64 с.

4. Пам'ять дитини / Упоряд.: С. Максименко, Л. Терлецька, О. Главник. Київ: Главник, 2004. 112 с. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/ece/6660_01.pdf (дата звернення: 25 березня 2026 р.).

Тетяна ДОНЧАК,
*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності А2 Дошкільна освіта 5881мз гр.*
Науковий керівник: д. пед. н., проф. **Олена ТРИФОНОВА**

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДИТИНИ 6-ГО РОКУ ЖИТТЯ: ВЗАЄМОДІЯ ВИХОВАТЕЛІВ І БАТЬКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Проблема розвитку емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку набуває особливої актуальності в умовах воєнного стану в Україні. Починаючи з лютого 2022 року мільйони українських дітей опинились у ситуації хронічного стресу: повітряні тривоги, евакуація, вимушені переміщення, розлучення з батьком або іншими рідними. Усе це формує стійке психоемоційне напруження, яке безпосередньо позначається на здатності дитини розпізнавати, розуміти та регулювати власні емоції й емоції довколишніх. Саме тому питання цілеспрямованого розвитку емоційного інтелекту дошкільників і забезпечення ефективної взаємодії між вихователями та батьками в цьому процесі постає особливо гостро.

Емоційний інтелект визначається як здатність особистості ідентифікувати власні емоції та емоції інших людей, розуміти їх природу та причини, керувати ними й ефективно використовувати емоційну інформацію в мисленні та практичній діяльності. У структурі емоційного інтелекту виокремлюють такі компоненти: емоційна обізнаність (здатність усвідомлювати та називати емоції), емпатія (розуміння почуттів іншої людини), управління емоціями (здатність регулювати афективні стани) та соціальна компетентність (ефективна емоційна взаємодія з довколишніми). Зазначені компоненти взаємопов'язані і в сукупності визначають рівень емоційно-соціальної зрілості особистості.

Дослідження вікової психології свідчать, що 6-й рік життя є сензитивним періодом для становлення емоційної сфери дитини. У цьому віці активно розвивається здатність до довільної регуляції афективних станів, формується усвідомлення власних переживань, з'являється здатність ставити себе на місце іншої людини. Дитина вчиться диференціювати складні емоції – сором, провину, гордість, заздрість – і розуміти амбівалентні почуття. Водночас емоційний розвиток дитини 6-го року життя тісно пов'язаний з

міжособистісними стосунками: провідну роль відіграють взаємини з батьками, вихователями та однолітками, які слугують своєрідним «дзеркалом» для емоційних реакцій дитини.

Воєнний стан суттєво ускладнює процес розвитку емоційного інтелекту дошкільників, оскільки порушує базові умови емоційного благополуччя дитини. Нестабільність повсякденного ритму, загроза фізичній безпеці, неможливість прогнозувати найближче майбутнє – усе це провокує в дітей 6-го року життя регресивні прояви поведінки, підвищену агресивність або, навпаки, емоційну заблокованість, труднощі в розпізнаванні та вербалізації власних почуттів.

М. Федорова наголошує, що «наприкінці старшого дошкільного віку діти повинні усвідомлювати основні емоції, переживання оточення, вміти адекватно реагувати на них (на основі емоційного передбачення), виявляти здатність до емпатії» [4, с. 134]. Виходячи з цього, педагогічний процес у дошкільних закладах має бути насамперед психологічно безпечним і передбачуваним. Розвиток емоційного інтелекту дошкільників реалізується через систему методичних підходів, адаптованих до вікових особливостей дітей. М. Федорова наголошує на тому, що в дошкільному віці в розвитку емоційних процесів виділяються 2 напрями: поява емоційної децентрації, як здатності усвідомити емоційний стан іншої людини і співпереживати їй, яка передуює появі інтелектуальної децентрації; зміна місця емоцій у структурі діяльності, які починають випереджувати хід виконання визначеного завдання» [4, с. 133]. Виходячи з цього, ігрові технології – сюжетно-рольові та театралізовані ігри, ігри-драматизації, психологічні ігри на розпізнавання емоцій — є провідним засобом розвитку емоційного інтелекту, оскільки відповідають провідній діяльності дошкільного віку та забезпечують природне емоційне занурення дитини. Арт-терапевтичні методи – малювання емоцій, ліплення, казкотерапія – дозволяють дитині безпечно виражати та опрацьовувати внутрішні переживання. Читання та обговорення літературних творів із насиченим емоційним змістом формує емоційний словник і розвиває емпатію. Вправи на розпізнавання міміки, жестів та інтонацій тренують здатність «зчитувати» емоційні стани довколишніх. Особливо актуальними в умовах воєнного часу є релаксаційні й дихальні техніки, спрямовані на зниження тривожності та відновлення емоційної рівноваги.

Вихователь закладу дошкільної освіти відіграє ключову роль у розвитку емоційного інтелекту дитини, оскільки є для неї значущим дорослим і основним провідником емоційного досвіду поза сім'єю. До функцій вихователя в цьому напрямі належать: спостереження та первинна діагностика емоційних труднощів дітей, планування й реалізація розвивальних занять і вправ, створення емоційно сприятливої атмосфери у групі, моделювання конструктивних способів вираження та регуляції емоцій. Ю. Косенко, досліджуючи підготовку вихователів до забезпечення емоційного розвитку дошкільників, доходить висновку, що «педагог повинен створити у групі умови

для збагачення емоційної сфери дітей, надавати їм можливість проявляти власні почуття, підтримувати емоційне сприйняття дитиною навколишнього світу, яке стимулює її пізнавальну і творчу активність, а відтак сприяє розвитку психічних процесів і особистісних якостей. До такої роботи майбутній вихователь має бути підготовленим ще на етапі професійного навчання в університеті» [2, с. 161]. Дослідниця також підкреслює важливість формування в майбутніх вихователів практичних умінь організовувати емоційно розвивальне середовище та взаємодіяти з батьками вихованців [2]. В умовах воєнного стану, коли вихователі самі переживають стрес і невизначеність, ці вимоги набувають особливого значення.

Сім'я залишається первинним середовищем емоційного розвитку дитини. Батьки слугують першими зразками для наслідування у сфері емоційних реакцій, формують емоційний клімат у домашньому середовищі та забезпечують або руйнують базове відчуття безпеки дитини. К. Борисенко та С. Бадер, досліджуючи особливості розвитку емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку, встановили, що рівень емоційного інтелекту дошкільника суттєво залежить від емоційної компетентності батьків і стилю сімейного виховання [1]. Це підтверджує, що ефективний розвиток емоційного інтелекту дошкільника можливий лише за умови тісної партнерської взаємодії вихователів і батьків, яка передбачає узгодженість підходів, відкритість у спілкуванні та взаємоповагу. Вихователь у цій взаємодії виступає ініціатором, надаючи батькам практичні рекомендації щодо підтримки емоційного розвитку дитини вдома, роз'яснюючи вікові особливості та допомагаючи розуміти поведінкові прояви, пов'язані зі стресом.

В умовах воєнного стану традиційні форми взаємодії педагогів і батьків (батьківські збори, консультації в закладі) поступаються місцем дистанційним форматам. Онлайн-консультації, відеозустрічі, інформаційні повідомлення у месенджерах, відеоматеріали та практичні пам'ятки для батьків стають основними каналами педагогічної комунікації. У. Мамедова звертає увагу на тому, що взаємодія вихователя з батьками є невід'ємною складовою професійної підготовки педагога і передбачає вміння доступно пояснювати закономірності емоційного розвитку, надавати конкретні практичні поради та здійснювати психолого-педагогічну просвіту родини [3]. В умовах воєнного часу ця взаємодія потребує додаткових цифрових компетентностей і навичок дистанційної комунікації. Доцільним є також залучення психолога закладу до роботи з батьками: проведення психоедукаційних групових зустрічей, навчання технік емоційної підтримки дитини у стресових ситуаціях, формування батьківської здатності до відкритого обговорення з дитиною подій і почуттів, пов'язаних із воєнними реаліями.

На основі аналізу наукової літератури можна виокремити такі практичні орієнтири для організації роботи з розвитку емоційного інтелекту дитини 6-го року життя в умовах воєнного стану:

по-перше, систематичне включення у щоденний розпорядок дня ритуалів

емоційної рефлексії (ранкове коло почуттів, підсумкова бесіда в кінці дня);

по-друге, використання емоційних щоденників і «барометрів настрою» для розвитку самоусвідомлення;

по-третє, проведення тематичних занять із казкотерапії, де сюжети відображають ситуації стресу й відновлення;

по-четверте, організація спільних дитячо-батьківських заходів, спрямованих на відновлення емоційного контакту в сім'ї;

по-п'яте, забезпечення вихователям можливостей для супервізії та психологічної підтримки як необхідної умови їх ефективної роботи.

Отже, розвиток емоційного інтелекту дитини 6-го року життя в умовах воєнного стану є складним, багатоаспектним процесом, що потребує системного педагогічного підходу та тісної партнерської взаємодії вихователів і батьків. Як свідчать дослідження С. Бадер, К. Борисенко, Ю. Косенко, М. Федорової, ефективність цієї роботи визначається готовністю педагогів до роботи у кризових умовах, наявністю психологічно безпечного освітнього середовища, узгодженістю методів розвитку емоційного інтелекту між закладом і сім'єю, а також залученням усіх суб'єктів освітнього процесу до спільної рефлексії та підтримки.

Список використаних джерел

1. Борисенко К. Ю., Бадер С. О. Особливості розвитку емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку. *Науковий вісник Ужгородського університету*. (Серія «Педагогіка. Соціальна робота»). 2021. Вип. 1 (48). С. 48-52.

2. Косенко Ю. М. Забезпечення емоційного розвитку дошкільників: підготовка вихователів на етапі професійного навчання. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету* (Серія «Педагогічні науки»). 2018. № 1. С. 159–164.

3. Мамедова У. Р. Розвиток емоційного інтелекту дитини у родині. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Психологія*, 2022. № 3 (52). С. 76-81.

4. Федорова М. А. Особливості емоційного розвитку сучасних дітей в аспекті становлення міжособистісних взаємин. *Науковий вісник Ужгородського університету*. (Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»). 2020. Випуск 1 (46) С.133-136.

*Юлія Зеленюк,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 012 Дошкільна освіта 4881з гр.
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Анжеліка КУРЧАТОВА*

ВЗАЄМОДІЯ ПЕДАГОГІВ ТА БАТЬКІВ У ФІЗИЧНОМУ РОЗВИТКУ ДИТИНИ

У сучасних умовах розвитку системи дошкільної освіти України особливої актуальності набуває проблема збереження та зміцнення здоров'я дітей. Одним із ключових чинників, що забезпечують гармонійний розвиток особистості дитини, є її фізичний розвиток. Саме в дошкільному віці закладаються основи здорового способу життя, формуються рухові вміння та навички, відбувається інтенсивний розвиток організму.

Проблему виховання дітей у фізично-оздоровчому аспекті розкрили: О. Богініч, Е. Вільчковський, Т. Круцевич, Б. Шиян та інші. Питанню співпраці батьків дітей та фахівців закладу дошкільної освіти присвячені дослідження, авторами яких є О. Долинна, О. Кобилянська, О. Ковшар, О. Кононко, Н. Лисенко, В. Постовий, А. Солонська та інші. Дослідники підкреслюють значення взаємодії батьків дітей та фахівців закладу дошкільної освіти у формуванні особистості дитини. Тому важливою умовою є налагодження тісної взаємодії між педагогами та батьками, яка забезпечує єдність виховних впливів і створює сприятливе середовище для розвитку дитини. Водночас ефективність фізичного розвитку дитини значною мірою залежить не лише від організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, а й від сімейного виховання.

Фізичний розвиток дітей дошкільного віку охоплює комплекс змін в організмі, пов'язаних із ростом, розвитком функціональних систем та формуванням рухової сфери. До основних показників фізичного розвитку належать розвиток фізичних якостей (сили, витривалості, швидкості, спритності, гнучкості), формування правильної постави та координації рухів [2, с. 47]. У цей період надзвичайно важливо забезпечити достатній рівень рухової активності, що позитивно впливає на загальний стан здоров'я дитини. Важливу роль у цьому процесі відіграє заклад дошкільної освіти, де фізичне виховання реалізується через різноманітні форми роботи: ранкову гімнастику, фізкультурні заняття, рухливі ігри, фізкультурні хвилинки, спортивні свята та розваги. Водночас без підтримки з боку сім'ї ці заходи не можуть забезпечити повноцінного результату. Саме тому актуальним є питання організації ефективної співпраці педагогів із батьками.

Взаємодія педагогів та батьків у фізичному розвитку дитини розглядається як цілеспрямований процес партнерства, що передбачає об'єднання зусиль задля досягнення спільної мети – зміцнення здоров'я та всебічного розвитку дитини. Основою такої взаємодії є довіра, відкритість, взаємоповага та усвідомлення відповідальності за результати виховання [1, с.

15].

Одним із важливих аспектів співпраці є підвищення педагогічної культури батьків. Не всі батьки достатньо обізнані щодо особливостей фізичного розвитку дітей, значення рухової активності та організації здорового способу життя. Тому завданням педагогів є надання кваліфікованої допомоги, консультацій та рекомендацій щодо організації фізичного виховання дитини в домашніх умовах. Серед ефективних форм взаємодії педагогів із батьками можна виділити як традиційні, так і інноваційні. До традиційних належать батьківські збори, індивідуальні консультації, бесіди, анкетування. Вони дозволяють донести до батьків необхідну інформацію щодо фізичного розвитку дітей, обговорити проблемні питання та знайти шляхи їх вирішення.

Особливу роль відіграють практичні форми роботи, які передбачають активну участь батьків у фізичному вихованні дітей. До них належать спільні спортивні свята, дні здоров'я, фізкультурні розваги, родинні змагання. Такі заходи сприяють не лише зміцненню здоров'я дітей, а й формуванню позитивного емоційного клімату в сім'ї, розвитку інтересу до рухової активності [3, с. 82].

Важливим напрямом взаємодії є також інформаційно-просвітницька робота з батьками. Вона може здійснюватися через оформлення інформаційних куточків, створення пам'яток, рекомендацій, використання сучасних цифрових засобів комунікації. Завдяки цьому батьки отримують доступ до актуальної інформації щодо фізичного розвитку дитини та можуть застосовувати її на практиці.

Особливу увагу слід приділити організації рухового режиму дитини в домашніх умовах. Педагоги рекомендують батькам забезпечувати щоденну рухову активність дитини, включаючи ранкову гімнастику, прогулянки на свіжому повітрі, рухливі ігри, а також обмежувати час, проведений за гаджетами. Важливим є також дотримання режиму дня, який сприяє нормалізації фізіологічних процесів в організмі дитини [4, с. 105]. Крім того, значну роль у фізичному розвитку відіграють загартувальні процедури, правильне харчування та дотримання гігієнічних норм. У цьому контексті співпраця педагогів і батьків дозволяє забезпечити єдність підходів і системність у вихованні дитини.

Виховання фізично здорових дітей має відбуватися в тісній взаємодії педагогів та батьків. Таке педагогічне партнерство повинно здійснюватися на основі втілення у практику демократичних та гуманістичних принципів педагогічного впливу на розвиток дітей дошкільного віку. Педагогічне партнерство педагогів з батьками дітей є в край важливим, особливо у воєнний час. Насущна проблема полягає в тому, що заклад дошкільної освіти має використовувати якісно нові форми взаємодії та взаємовідносин щодо педагогічного співробітництва, координації функцій між педагогами та батьками з метою розвитку фізично-здорової особистості дитини, підготовки її до життя в майбутньому. Вихователі мають узгоджувати роботу сім'ї та закладу

дошкільної освіти з фізичного виховання дітей й надавати професійно-педагогічну допомогу батькам в означеній діяльності. Ефективна взаємодія педагогів і батьків сприяє формуванню в дітей позитивного ставлення до фізичної культури, розвитку мотивації до рухової активності та усвідомлення цінності здоров'я. Узгодженість дій дорослих забезпечує цілісність виховного процесу та підвищує його результативність.

Отже, взаємодія педагогів та батьків є важливою умовою успішного фізичного розвитку дитини дошкільного віку; сприяє створенню сприятливого освітнього середовища, забезпечує єдність виховних впливів і закладає основу для формування здорового способу життя. Подальшого розвитку потребують форми та методи співпраці, спрямовані на активне залучення батьків до освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Богініч О. Л. Взаємодія сім'ї та закладу дошкільної освіти у фізичному вихованні дітей. Київ : Освіта, 2020. 120 с.
2. Вільчковський Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : підручник. Київ : Вища школа, 2019. 408 с.
3. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання : навч. посіб. Київ : Олімпійська література, 2021. 392 с.
4. Шиян Б. М. Фізичне виховання дітей дошкільного віку. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2018. 160 с.

Ірина ЙОВА,
*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта 3881з гр.
Науковий керівник: к. пед. н., проф. Надія РОГАЛЬСЬКА*

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Проблема формування особистості дитини дошкільного віку посідає центральне місце в сучасній психолого-педагогічній науці, оскільки саме цей період визначається як базовий у становленні соціально активної, морально свідомої та культурно орієнтованої особистості. Дошкільне дитинство є фундаментальним етапом, коли відбувається інтенсивний розвиток усіх психічних процесів, формуються основи самосвідомості, морально-етичні норми та соціальні орієнтири. Науковці підкреслюють, що саме соціально-культурне середовище закладу дошкільної освіти виступає ключовим чинником, який сприяє формуванню особистості дитини через систему

міжособистісних взаємин, виховних впливів і культурних цінностей, що відтворюються в педагогічній практиці [1].

У педагогічній літературі другої половини ХХ століття проблема особистісного розвитку дитини дошкільного віку активно вивчалася вітчизняними науковцями – як психологами, так і педагогами, які підкреслювали значення провідної діяльності в розвитку особистості – гри, яка є основною формою засвоєння соціальних ролей і норм. Саме через гру дитина відтворює соціальні взаємини, формує уявлення про мораль, справедливість, співпрацю, дружбу. На думку психологів (І. Бех, О. Кононко, Т. Піроженко та ін.), особистість дитини розвивається не ізольовано, а у процесі активного взаємодіяння із середовищем, де важливе місце посідають педагогічно організовані умови. Отже, соціально-культурне середовище закладу дошкільної освіти є не лише простором перебування, а й системою педагогічно доцільно побудованих взаємин, у яких дитина засвоює соціальний досвід.

Сучасна наукова думка розглядає формування особистості дитини як багаторівневий процес, що охоплює когнітивний, емоційно-вольовий, соціальний і духовно-моральний аспекти. Згідно з концепцією розвитку особистості, запропонованою науковцями, важливим чинником цього процесу є формування мотивів поведінки, ціннісних орієнтацій, самосвідомості. Дошкільний вік характеризується появою новоутворень – здатності до саморегуляції, емпатії, співпереживання, що зумовлює перехід від зовнішньої мотивації до внутрішньої. Відповідно, освітнє середовище має створювати умови для розвитку автономності, ініціативності, самовираження дитини.

У цьому контексті важливу роль відіграє соціально-культурне середовище закладу дошкільної освіти, яке визначається сукупністю матеріальних, духовних, соціальних та педагогічних чинників, що впливають на розвиток дитини. До його структурних компонентів науковці (Л. Артемова, Т. Поніманська, О. Савченко) відносять: систему міжособистісних стосунків між дітьми, педагогами і батьками; ціннісно-світоглядний простір, у якому дитина засвоює культурні норми; предметно-розвивальне середовище, що стимулює активну пізнавальну діяльність. Від того, наскільки гармонійно ці компоненти поєднані, залежить ефективність соціалізації та формування особистісних якостей вихованця.

Психолого-педагогічні дослідження останніх десятиліть (А. Богуш, Н. Гавриш, О. Рейпольська,) свідчать про те, що сучасна дошкільна освіта має орієнтуватися на гуманістичну модель виховання, у центрі якої – дитина як суб'єкт діяльності, носій індивідуального досвіду і творчого потенціалу. У межах цієї парадигми соціально-культурне середовище постає не як пасивний фон, а як активний чинник, що сприяє інтеграції дитини в соціум, формуванню в неї почуття власної гідності, толерантності, соціальної відповідальності. Саме у взаємодії з педагогом і однолітками дитина засвоює морально-етичні норми, опановує соціальні ролі, розвиває комунікативні навички.

Варто також зазначити, що проблема формування особистості дитини розглядається у взаємозв'язку із сімейним вихованням. На твердження О. Кононко, ефективний розвиток особистості можливий лише за умови єдності вимог сім'ї та закладу дошкільної освіти, їхнього спільного культурно-виховного впливу. Педагогічна взаємодія між сім'єю та освітнім закладом сприяє створенню цілісного виховного простору, в якому соціально-культурне середовище виконує інтегративну функцію – об'єднує педагогічні, моральні та культурні ресурси [3]. Отже, аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що проблема формування особистості дитини дошкільного віку має багатовимірний характер і розглядається через призму різних наукових підходів – культурно-історичного, діяльнісного, гуманістичного, особистісно орієнтованого. Усі вони сходяться в одному: особистість дитини формується у процесі активної взаємодії із соціально-культурним середовищем, яке створює умови для засвоєння суспільних цінностей, розвитку самосвідомості, емоційної сфери та творчого потенціалу. Саме тому питання організації соціально-культурного середовища в закладі дошкільної освіти набуває особливої актуальності в сучасному освітньому просторі, орієнтованому на формування гармонійної, духовно розвиненої та соціально компетентної особистості.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Київ: МОН України, 2021.
2. Бех І. Д. Виховання підростаючої особистості на засадах нової методології. *Педагогіка і психологія*. 1999. № 3. С. 5–15.
3. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві) . Київ : Освіта, 1998. 255 с.

*Лілія Кав'юк,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта 3881з гр.
Науковий керівник: д. пед. н., проф. Олена ТРИФОНОВА*

КАЗКИ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО ЯК ЗАСІБ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА

Проблема морального розвитку особистості на етапі передшкільного дитинства набуває особливого значення в сучасних соціокультурних умовах. Саме у віці 5–6 років дитина стає особливо чутливою до виховних впливів, у неї інтенсивно розвивається здатність до емпатії, усвідомлення соціальних

норм та моральна самооцінка. Відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти, пріоритетним завданням є виховання гуманної особистості, здатної до співчуття та конструктивної взаємодії. У цьому процесі ключова роль належить мовленню як головному засобу самовираження та розуміння іншої людини. Педагогічна система В. О. Сухомлинського, побудована на засадах «виховання серця», є надійною теоретичною та методичною основою для розбудови сучасної моделі морального виховання дитини передшкільного віку.

Питання морального виховання особистості ґрунтовно досліджені І. Д. Бехом, який визначає цей процес як складне формування внутрішнього контролю та відповідної мотивації поведінки. Важливим механізмом у цій структурі виступають саме моральні почуття, що забезпечують реальний перехід від теоретичного знання до практичної дії [1, с. 344]. Водночас О. С. Трифонова наголошує на тому, що «морально-етичне виховання дитини є досить складним і довготривалим процесом, який охоплює весь період дитинства і продовжується в дорослому житті та розглядається в його кінцевому результаті як сформованість морально-етичної вихованості» [5, с. 4].

Концепція В. О. Сухомлинського ґрунтується на фундаментальній ідеї: дитина повинна пізнавати світ не лише розумом, а й серцем. Висока емоційність дошкільника, його відкритість до нових вражень роблять цей віковий період особливо сприятливим для закладання фундаменту моральних почуттів: доброти, вдячності, відповідальності та здатності до співпереживання [2, с. 207]. Водночас педагог підкреслював, що мовленнєвий розвиток і моральне виховання мають відбуватися у тісному взаємозв'язку, оскільки через оволодіння словом дитина вчиться ідентифікувати власні емоції та розуміти стан іншого.

Особливим методичним інструментом у системі виховання є казка. В. О. Сухомлинський розглядав її як засіб «духовного наповнення» дитячого життя. Через казку дошкільник не лише збагачує свій лексичний запас, а й вчиться співпереживати героям, аналізувати життєві ситуації та, що найважливіше, адекватно оцінювати власні вчинки крізь призму морального вибору героїв [3, с. 38]. Казка виступає ефективним засобом морального виховання дитини 6-го року життя.

З метою перевірки дієвості зазначених положень було здійснено експериментальне дослідження на базі закладу дошкільної освіти № 17 м. Миколаєва. Було впроваджено авторську програму «Шляхами доброти», яка передбачала комплексний підхід до морального виховання дітей. Зокрема, використовувалися «уроки милування природою», система казкотерапевтичних бесід за творами В. О. Сухомлинського («Добре слово», «Ледача подушка», «Лялька під дощем» та ін.), дидактичні ігри («Кошик добрих слів»), а також організовувалася співпраця з родиною як важлива умова узгодженості виховних впливів. У ході роботи особлива увага приділялася виховній ролі слова як «тонкого дотику до дитячого серця», що має нести емоційну теплоту,

щирість і підтримку [4, с. 288]. Наприклад, за змістом твору «Добре слово» насамперед проводилася підготовча робота: розучували з дітьми приказки та прислів'я про рідне слово («Добре слово лікує, а зле калічить», «Добре слово душу тішить»); проводили вправи («Скажи добре слово своєму другу», «Утіш добрим словом казкового персонажа», «Зроби комплімент другу» тощо). Після читання твору проводили бесіду, під час якої підводили дітей до усвідомлення ваги доброго слова в житті кожної людини, зокрема здійснювався аналіз засобів художньої мови, які використав у творі автор (наприклад, епітети – *«мила моя правнучко», «ясне сонечко», «щире бажання»*; порівняння *«дівчинка, мов квіточка»*; метафора *«в очах спалахнули радісні вогники»*), проводили дискусію: міркували над висловом *«могутня сила любові»*: в чому ж насправді вона проявляється? Чи допомагають дитині одужати смаколики? Що найбільше необхідне для одужання дитини: наявність тістечок, цукерок чи присутність поряд люблячої людини або друга? Залучали батьків, яким пропонувалося разом із дітьми зробити листівку для маленької дівчинки Олі з побажаннями.

Результати формувального етапу засвідчили позитивну динаміку: частка дітей із високим і достатнім рівнем моральної вихованості зросла з 54 % до 86 %, при цьому низький рівень не зафіксовано. Водночас спостерігається зростання проявів емпатії, безкорисливої допомоги, а також більш упевнене використання дітьми етикетних мовленнєвих форм у повсякденному спілкуванні.

Отже, творче використання педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського, а саме його казки, забезпечують системний підхід до морального виховання старших дошкільників, сприяють трансформації зовнішніх моральних норм у внутрішню потребу дитини, що, у свою чергу, підтверджує доцільність упровадження гуманістичних ідей педагога в сучасну практику закладів дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Виховання особистості. Книга 1: Особисто-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади : навчально-метод. видання. Київ : Либідь, 2003. С. 344.
2. Сухомлинський В. О. Духовний світ школяра. Вибрані твори : у 5 т. Київ : Рад. школа, 1976 -1977. Т. 1. С. 207.
3. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори : у 5 т. Київ : Рад. школа, 1977. Т. 3. С. 38.
4. Сухомлинський В. О. Слово вчителя в моральному вихованні. Вибрані твори : у 5-ти томах. Т. 5. Київ : Рад. школа, 1977. С.288.
5. Трифонова О. С., Кисельова О. І. Морально-етичне виховання дітей дошкільного віку. Монографія. Одеса: Видавець М. П. Черкасов, 2010. 239 с.

*Дар'я КОЗАЧЕНКО,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності А2 Дошкільна освіта 1881 гр.
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Анжеліка КУРЧАТОВА*

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНИКА

У сучасних умовах розвитку освіти особливої актуальності набуває проблема формування креативності дитини як однієї з ключових якостей особистості, необхідної для успішної самореалізації, адаптації до змін і продуктивної діяльності в майбутньому. Сьогодні суспільство потребує особистостей, здатних нестандартно мислити, творчо підходити до розв'язання завдань, генерувати нові ідеї та виявляти ініціативу в різних життєвих ситуаціях. Саме тому проблема розвитку креативності дітей дошкільного віку посідає важливе місце у психолого-педагогічних дослідженнях.

Проблема розвитку дитячої творчості та креативності досліджувалася у працях багатьох науковців. Креативність – здатність творчо вирішувати будь-які задачі. У період дошкільного віку дитина починає активно пізнавати навколишній світ, що є сприятливим «підґрунтям» для розвитку творчості. Адже саме у процесі пізнання в дітей формується здатність до нестандартного мислення, самостійного пошуку нових ідей і творчого прагнення. Креативність можна розглядати як основу продуктивного розвитку дитини, як потенціал, що забезпечує її ріст, властивий в тій чи тій мірі кожній дитині [1, с. 14]

Креативність у сучасній психолого-педагогічній науці розглядається як здатність особистості до творчого мислення, продукування нових ідей, нестандартного бачення ситуацій і самостійного пошуку оригінальних рішень. У дошкільному віці креативність виявляється насамперед у грі, фантазуванні, художній діяльності, мовленнєвій творчості, імпровізації та вмінні по-новому використовувати відомі предмети чи образи [1; 3].

Значний внесок у вивчення психологічних основ дитячої творчості зробила І. Біла, яка розглядає творчість як важливу умову гармонійного розвитку особистості дитини та підкреслює значення активної діяльності у становленні її творчого потенціалу [1]. У дослідженні Л. Шульги ігрова технологія визначається як ефективний засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. Авторка наголошує, що саме через гру дитина виявляє ініціативу, фантазію, самостійність і здатність до створення нового [2].

Теоретичні основи розвитку креативності дошкільників як особистісної здатності до творчості висвітлено у праці С. Лозинської та В. Фалько. Дослідниці підкреслюють, що креативність формується в умовах діяльності, яка стимулює пошукову активність, варіативність мислення та творче самовираження дитини [3].

Дослідження останніх років показали, що дошкільний вік характеризується великими психофізичними можливостями. Завдання педагога – знайти шляхи та забезпечити розвивальне середовище для їх максимальної реалізації [3, с. 163]. Одним із найбільш природних і ефективних засобів формування креативності у дітей є ігрова діяльність, яка відповідає віковим особливостям дошкільного дитинства. Гра створює сприятливі умови для розвитку уяви, самостійності, емоційної виразності, гнучкості мислення та творчої активності дитини [1]. У процесі гри дитина не лише відтворює навколишню дійсність, а й активно її переосмислює, моделює нові ситуації, ролі та способи дії, що безпосередньо пов'язано з розвитком креативності.

Ігрова діяльність є провідною діяльністю дошкільника, тому саме в її межах створюються найсприятливіші умови для формування креативності. Гра має відкритий, вільний, емоційно насичений характер, що дозволяє дитині проявляти ініціативу, експериментувати, пробувати нові способи дії, змінювати правила та створювати власні сюжети. Усе це стимулює розвиток творчого мислення, уяви, гнучкості, оригінальності та самостійності [2].

Гра сприяє всебічному та гармонійному розвитку дитини: фізичному, соціальному, психологічному й емоційному. При цьому у грі в дітей формуються важливі для віку психічні процеси, такі як уява, пам'ять, увага, мислення. Гра не лише відволікає та розважає дитину, а є провідним засобом розвитку й формування особистості.

Гра не завжди повинна спрямовуватися лише на засвоєння знань, досягнення конкретного результату або точність виконання. Варто чергувати інтелектуальну діяльність із творчою, залучаючи дітей до таких занять, як ліплення, малювання, створення казок або складання конструкторів і кубиків. Оскільки гра є основною формою діяльності дошкільнят, їм легше залучатися до творчого процесу. До прикладу гра «Групово картинка», «Життя шафи», «Бачу-домальовую», «Реставратор» і багато інших. Гра допомагає дитині побачити в олівці живий об'єкт, дізнатися історію його буття, характер, таємницю [2, с. 26]. Гра розвиває креативність не через готові інструкції чи визначені завдання, а завдяки можливості експериментувати, припускатися помилок і знаходити власні шляхи вирішення.

У процесі гри дитина не обмежується відтворенням реальності, а активно її трансформує. Наприклад, у сюжетно-рольовій грі вона може вигадувати нові ролі, моделювати нестандартні ситуації, створювати уявні обставини та способи взаємодії. Саме така діяльність сприяє розвитку здатності до творчого комбінування образів, явищ і дій, що є важливою ознакою креативності [1].

Особливе значення для розвитку креативності мають сюжетно-рольові, театралізовані, дидактичні, конструктивні та художньо-творчі ігри. Кожен із цих видів гри виконує свою функцію у формуванні творчого потенціалу дитини. Сюжетно-рольова гра розвиває уяву, мовлення, комунікативність і здатність до творчої інтерпретації життєвих ситуацій. У таких іграх дитина вчиться діяти у вигаданих умовах, змінювати сюжет, пропонувати власні ідеї та

способи поведінки. Це сприяє формуванню гнучкості мислення та творчої ініціативи [2].

Театралізовані ігри стимулюють емоційну виразність, образне мислення, артистичність, здатність до імпровізації. Дитина не просто виконує роль, а переосмислює образ, додає нові деталі, виявляє індивідуальність у способах його подання. Така діяльність позитивно впливає на розвиток творчої самореалізації [1].

Конструктивні ігри пов'язані з моделюванням, створенням нових об'єктів, пошуком нестандартних рішень. У процесі конструювання дитина виявляє здатність планувати, комбінувати, змінювати початковий задум, що є важливими проявами креативності [3].

Дидактичні ігри з елементами творчості сприяють розвитку пізнавальної активності, варіативності мислення, вмінню знаходити кілька способів розв'язання завдання. Якщо гра передбачає відкритий результат, дитина отримує можливість діяти не за шаблоном, а творчо [2].

Ефективність ігрової діяльності як засобу формування креативності значною мірою залежить від педагогічних умов її організації. Передусім важливо створити розвивальне ігрове середовище, яке стимулюватиме активність, допитливість, фантазію та самостійний вибір дитини. Таке середовище має бути варіативним, емоційно привабливим, насиченим різноманітними матеріалами, іграшками, конструкторами, атрибутами для рольових ігор [3]. Не менш важливою є позиція дорослого. Педагог або вихователь має не лише організовувати гру, а й виступати партнером, фасилітатором дитячої творчості, підтримувати ініціативу, заохочувати нестандартні ідеї, не обмежувати дитину жорсткими рамками. Саме атмосфера довіри, свободи вибору та позитивного емоційного підкріплення сприяє прояву креативності [1].

Крім того, для розвитку креативності важливо використовувати ігри, які спонукають до вигадкування нового; допускають кілька варіантів відповіді або дії; стимулюють уяву, фантазування та імпровізацію; розвивають самостійність і ініціативність; створюють ситуації творчого вибору [2; 3].

Отже, ігрова діяльність є не лише засобом дозвілля чи навчання, а й потужним інструментом розвитку творчого потенціалу дитини. Саме у грі закладаються передумови для формування креативної, активної, самостійної та відкритої до нового особистості. Гра забезпечує природні умови для розвитку уяви, фантазії, творчого мислення, самостійності, ініціативності та емоційної виразності.

Список використаних джерел

1. Біла І. М. Психологія дитячої творчості. Київ : Фенікс, 2014. 137 с.
URL : <https://files01.core.ac.uk/download/pdf/32309053.pdf> (дата звернення: 04.04.2026 р.)

2. Шульга Л. М. Ігрова технологія як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях з малювання. 2015. № 11 (42). С. 25–27. URL : <https://otr.iod.gov.ua/images/pdf/2015/11/06.pdf> (дата звернення: 04.04.2026 р.)

3. Лозинська С. В, Фалько В. В. Теоретичні основи дослідження розвитку креативності у дошкільників як особистісної здатності до творчості. *Молодий вчений*. 8 (60). 2018. С. 162–165 URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/8/36.pdf> (дата звернення: 04.04.2026 р.)

Леся КОЛЕСНИКОВА,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність А2 Дошкільна освіта 1881 гр.
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Анжеліка КУРЧАТОВА

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність проблеми зумовлена сучасними вимогами до освіти, яка має бути спрямована не лише на засвоєння знань, а й на розвиток творчого потенціалу дитини. У сучасному суспільстві особливо цінуються здатність до креативного мислення, вміння знаходити нестандартні рішення та генерувати нові ідеї. Саме тому розвиток творчого мислення в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку набуває особливого значення.

Відповідно до положень Базового компонента дошкільної освіти, одним із провідних завдань є розвиток уяви, самостійності та творчої активності дітей, що сприяє їх гармонійному розвитку [1]. У Державному стандарті початкової освіти також підкреслюється необхідність формування ключових компетентностей, серед яких важливе місце займає ініціативність і творчість [3].

Творче мислення розглядається як здатність особистості до створення нових ідей, встановлення незвичних зв'язків між явищами та пошуку оригінальних способів розв'язання проблем. Основними характеристиками творчого мислення є гнучкість, оригінальність, швидкість мислення та розвинена уява. Дошкільний та молодший шкільний вік є сенситивними періодами для розвитку творчості. У цей час діти активно пізнають світ, проявляють допитливість, легко фантазують і включаються в ігрову діяльність. Психологи підкреслюють, що мислення дитини розвивається через активну взаємодію з навколишнім середовищем [2, с. 47].

Проблему розвитку творчого мислення досліджували також І. Бех, О. Савченко та інші науковці. Ефективний розвиток творчого мислення можливий за умови створення сприятливого освітнього середовища, яке стимулює активність, самостійність і зацікавленість дітей. І. Бех зазначає, що особистісно орієнтований підхід забезпечує умови для розкриття творчого потенціалу кожної дитини [2, с. 56].

Серед методів, що сприяють розвитку творчого мислення, важливе місце займають ігрові технології, проблемне навчання, художньо-творча діяльність, проектні методи та сторітелінг. За словами О. Савченко, використання творчих завдань у навчанні сприяє розвитку самостійності мислення та пізнавальної активності учнів [6, с. 98].

Особливе значення має ігрова діяльність, оскільки саме вона є провідною у дошкільному віці. У процесі гри діти створюють нові образи, моделюють ситуації та проявляють творчу ініціативу.

Сторітелінг як метод розповідання історій є ефективним засобом розвитку творчого мислення. Учені (К. Крутій та Л. Зданевич) розглядають його як мистецтво, що допомагає зацікавити дітей і стимулювати їхню пізнавальну активність [4, с. 3].

Художня діяльність (малювання, ліплення, конструювання) також сприяє розвитку творчості, оскільки дозволяє дитині експериментувати та виражати власні почуття. Н. Кузьменко підкреслює, що творча діяльність є важливим засобом формування індивідуальності дитини [5, с. 74].

З метою розвитку творчого мислення доцільно використовувати навчальні історії, які сприяють активізації уяви та мовлення дітей. Наведемо приклад.

Історія «Чарівний олівець»

Мета: розвиток уяви та здатності до створення нових образів.

Одного разу маленька дівчинка знайшла чарівний олівець. Усе, що вона малювала, оживало: квіти починали рости, птахи – літати. Але одного дня олівець зник. Дівчинка засмутилася, а потім зрозуміла, що справжня магія – в її власній уяві.

Діяльність після історії: намалювати власний «чарівний предмет»; придумати його властивості; скласти коротку розповідь.

Казка «Незавершена історія»

Мета: розвиток мовлення та творчого мислення.

Одного разу маленький їжачок вирушив у подорож, щоб знайти щось дуже важливе. Він довго йшов лісом і раптом побачив...

Діяльність після історії: діти продовжують історію; вигадують різні варіанти розвитку подій; обговорюють свої ідеї.

Історія «Кольори посварилися»

Мета: розвиток емоційного інтелекту та творчого мислення.

Одного разу кольори посперечалися, хто з них найважливіший. Червоний казав, що він найяскравіший, синій – що найглибший, жовтий – що найтепліший. Але раптом вони зрозуміли, що разом можуть створити веселку.

Діяльність після історії: змішування кольорів у малюванні; створення «власної веселки»; обговорення: чому важливо працювати разом.

Казка «Подорож у Країну Фантазії»

Мета: розвиток творчої уяви та вміння вигадувати історії.

Жили-були діти, які одного дня потрапили у Країну Фантазії. Там дерева були сині, річки текли з лимонаду, а тварини вміли розмовляти.

– Тут можна вигадувати все, що завгодно! – сказав чарівник. І кожна дитина створила власний куточок цієї країни.

Діяльність після історії: придумати власну фантастичну країну; описати її (що там є, хто там живе); намалювати або зліпити її частину.

У молодшому шкільному віці розвиток творчого мислення продовжується через навчальну діяльність, яка має бути організована як процес пошуку та відкриття нових знань. Використання завдань відкритого типу сприяє розвитку самостійності та креативності. Важливу роль у цьому процесі відіграє педагог, який має створювати сприятливу атмосферу, підтримувати ініціативу дітей та заохочувати їх до самовираження.

Отже, розвиток творчого мислення є важливою складовою сучасної освіти. Використання різноманітних методів сприяє формуванню креативної, активної та самостійної особистості дитини.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovocho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 17.04.2026 р.).
2. Бех І. Д. Особистісно орієнтоване виховання. Київ : Либідь, 2003. 280 с. https://library.udpu.edu.ua/library_files/420694.pdf (дата звернення: 17.04.2026 р.).
3. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/derzhavni-standarty/2020/05/05/derzhavnyy-standart-pochatkovoyi-osvity.pdf> (дата звернення: 17.04.2026 р.).
4. Крутий К., Зданевич Л. Сторітелінг: мистецтво розповідання, або Як зацікавити й мотивувати дітей. *Дошкільне виховання*. 2017. № 7. С. 2–6.
5. Кузьменко Н. В. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку. Харків : Основа, 2015. 160 с. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21RE

6. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти. Київ : Грамота, 2012. 504 с.

Юлія КОЛОДА,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності А2 Дошкільна освіта 5881мз гр.
Науковий керівник: д. пед. н., проф. Олена ТРИФОНОВА

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ПАРТНЕРСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ

У сучасних умовах трансформації освітньої концепції особливого значення набуває розвиток особистості, здатної до нестандартних рішень, критичного сприйняття інформації та креативного самовираження. Старший дошкільний вік є фундаментальним етапом, на якому закладаються основи інтелектуального потенціалу дитини. Відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти, одним із пріоритетів є формування «креативності» як здатності дитини до реалізації творчого задуму. Водночас успішність цього процесу залежить не лише від змісту програм, а й від моделі взаємодії між дорослим та дитиною. Партнерська педагогіка виступає тим підґрунтям, що дозволяє дитині максимально розкрити свій внутрішній потенціал.

Творче мислення у психолого-педагогічній літературі розглядається як здатність до генерування нових ідей, відмова від стереотипних підходів та здатність до дивергентного пошуку розв'язання завдань. Для дітей старшого дошкільного віку характерною є висока емоційна чутливість, розвинена уява та прагнення до самостійності. Як зазначає О. Кульчицька, творчість дитини не завжди призводить до створення об'єктивно нового продукту, проте вона є суб'єктивно новою для самої дитини, що має вирішальне значення для її когнітивного розвитку [4, с. 82].

Традиційна авторитарна модель навчання часто стає бар'єром для розвитку креативності, оскільки дитина боїться помилитися або вийти за межі інструкції вихователя. На противагу цьому, партнерська педагогіка базується на принципах рівності, діалогізму та спільної діяльності. В умовах партнерства педагог перестає бути «контролером» і стає «фасилітатором», який стимулює дитячу ініціативу, не нав'язуючи власних рішень.

Основними принципами формування творчого мислення в умовах партнерства є :

- суб'єкт-суб'єктна взаємодія (дитина — рівноправний учасник діалогу);

- створення атмосфери психологічної безпеки та довіри;
- стимулювання пошукової активності через проблемні запитання;
- право дитини на помилку та відсутність негативного оцінювання.

Формування творчого мислення потребує використання специфічних методів, які найкраще реалізуються саме в партнерській взаємодії. Зокрема, ефективною є технологія ТРВЗ (теорія розв'язання винахідницьких завдань), адаптована для дошкільників. В умовах партнерства вихователь не дає готової відповіді на запитання : «Як допомогти зайчику перейти річку, якщо немає містка?», а шукає відповідь разом із дітьми, пропонуючи фантастичні та реальні варіанти [2, с. 115].

Важливою особливістю є також використання проєктної діяльності. У партнерській педагогіці тема проєкту часто народжується з інтересу самої дитини. Якщо дитина зацікавилася космосом, педагог не просто розповідає факти, а організовує «спільне дослідження», де діти самі вирішують, що саме вони хочуть дізнатися та як представити результат свого пошуку. Це формує такі якості мислення, як гнучкість (здатність змінювати напрям пошуку) та оригінальність.

Психологічний комфорт є фундаментом, без якого неможливий творчий акт. В. Сухомлинський наголошував, що «духовне життя дитини повноцінне лише тоді, коли вона живе у світі краси, гри, казки, музики, малюнка, фантазії, творчості» [3, с. 56]. У партнерській моделі вихователь підтримує емоційний стан дитини, використовуючи прийоми активного слухання. Це дає дитині впевненість у тому, що її думки важливі, а фантазії мають право на існування.

Ще однією особливістю є зміна підходу до організації простору. У партнерському середовищі ЗДО центри активності мають бути мобільними та доступними. Дитина повинна мати можливість самостійно обирати матеріали для творчості (не лише папір та олівці, а й природний матеріал, покидьковий матеріал, тканину тощо). Спільне з педагогом облаштування такого простору вже є елементом партнерства та творчості.

Слід зауважити, що партнерська педагогіка вимагає від вихователя високого рівня рефлексії та креативності. Педагог має бути готовим до того, що заняття може піти не за планом, якщо діти запропонують цікавішу ідею. Вміння відмовитися від сценарію заради підтримки дитячої ініціативи — це і є вищий прояв партнерства у вихованні [1, с. 142].

Отже, процес формування творчого мислення в дітей старшого дошкільного віку в умовах партнерської педагогіки характеризується переходом від репродуктивних до продуктивних методів навчання. Головною особливістю є зміна позиції дорослого, який створює простір свободи, діалогу та спільного пошуку. Це не лише сприяє розвитку інтелектуальних здібностей, а й формує базову довіру дитини до світу, що є основою її подальшої успішної самореалізації.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: науково-методичний посібник. Київ: ІЗМН, 2018. 204 с.
2. Гавриш Н. В. Розвиток мовленнєвотворчої діяльності дошкільників. Київ: Ранок, 2011. 192 с.
3. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори у 5-ти т. Київ: Радянська школа, 1977. Т. 3. С. 7–279.
4. Кульчицька О. І. Творчі здібності та умови їх розвитку. *Обдарована дитина*. 2010. № 3. С. 80–84.
5. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: підручник. Київ: Академвидав, 2015. 464 с.
6. Пироженко Т. О. Психологія дитячої суб'єктивності в творчій діяльності. Київ: Слово, 2014. 280 с.

Марія КОТОВА,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта 3881 гр.
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана ТЕСЛЕНКО

РОЛЬ СІМ'Ї ТА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ВИХОВАННІ ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДИТИНИ

Виховання валеологічної культури дошкільників є спільною сферою відповідальності закладу дошкільної освіти та сім'ї, оскільки саме узгодженість вимог і єдність впливів забезпечують формування у дитини стійких навичок здорового способу життя. Домашнє середовище закладає базові моделі поведінки, а освітній заклад систематизує знання, розвиває практичні вміння та створює умови для закріплення корисних звичок у повсякденному житті. Тому ефективність виховання валеологічної культури безпосередньо залежить від взаємодії цих двох інститутів.

Сім'я є первинним та найтривалішим соціальним середовищем, у межах якого відбувається соціалізація дитини. Саме тут формуються перші уявлення про гігієну, харчування, режим дня, правила безпеки, фізичну активність та емоційне благополуччя. Важливу роль відіграє приклад дорослих, адже дошкільники активно наслідують поведінку батьків. Якщо батьки демонструють здорові звички — регулярну фізичну активність, раціональне харчування, дотримання режиму, контроль емоцій, — дитина природно засвоює ці моделі.

Однією з ключових функцій сім'ї є створення здоров'язберезувального

побутового середовища. Йдеться про організацію простору (чиста кімната, провітрювання, доступ до безпечних ігрових матеріалів), встановлення режимних моментів, участь у спільній руховій діяльності, прогулянках, формування культури харчування. Також сім'я відіграє важливу роль у формуванні мотиваційно-ціннісної сфери дитини. Ставлення батьків до власного здоров'я, доброзичливий емоційний фон, підтримка та увага до потреб дитини створюють основу для позитивного ставлення до здорового способу життя. Натомість неупорядкованість режиму, гіперопіка чи байдужість дорослих можуть ускладнювати процес формування валеологічної культури.

Заклад дошкільної освіти виконує організуючу та педагогічну функції у формуванні валеологічної культури. Він забезпечує систематичність роботи, наукове обґрунтування методів, педагогічну доцільність змісту та цілеспрямоване виховання здоров'язбережувальної компетентності.

Основними функціями закладу є:

освітня – формування в дітей уявлень про здоров'я, правила гігієни, значення рухової активності, правильного харчування, безпеки та емоційного благополуччя;

розвивальна – створення умов для формування практичних умінь (миття рук, догляд за тілом, чергування, рухливі ігри, самообслуговування);

виховна – виховання відповідального ставлення до власного здоров'я, формування позитивних звичок, розвиток довільності та самоконтролю;

здоров'язбережувальна – організація адекватного рухового режиму, проведення гімнастики, дотримання санітарно-гігієнічних норм, раціонального харчування.

Валеологічна робота в закладі дошкільної освіти здійснюється комплексно: під час занять, прогулянок, ігрової діяльності, режимних моментів, індивідуальної роботи та спостережень. Педагоги застосовують різні методи: ігрові, практичні, дослідницькі, інтерактивні, моделювання ситуацій, бесіди, вправи з емоційної регуляції. Важливим є і власний приклад педагогів, адже діти наслідують манеру поведінки дорослих – їхнє ставлення до гігієни, рухової активності, спілкування, безпеки.

Ефективність формування валеологічної культури значною мірою залежить від узгодженості дій сім'ї та вихователів. Якщо правила та звички, закладені в дитячому садку, не підтримуються вдома, вони не стають стійкими. Тому необхідною є співпраця між батьками та педагогами, яка реалізується через: індивідуальні та групові консультації; батьківські збори, тренінги, семінари; інформаційні стенди, пам'ятки, буклети; спільні заходи: спортивні свята, турніри, прогулянки; обговорення індивідуальних потреб дітей. Таке партнерство дозволяє створити єдиний валеологічний простір, у якому дитина отримує чіткі, узгоджені та зрозумілі моделі поведінки.

Заклад дошкільної освіти забезпечує системність, педагогічну логіку, науково обґрунтований зміст, інтерактивні та практичні методи роботи. Співпраця між педагогами та батьками дозволяє створити цілісний

валеологічний простір, у якому дитина отримує узгоджені моделі поведінки.

Отже, формування валеологічної культури у дошкільників є комплексним, багатогранним процесом, який потребує системності, наступності, інтегрованості в усі види діяльності, а також взаємодії сімейного та педагогічного виховання. Ефективна робота у цьому напрямі створює основу для гармонійного фізичного і психоемоційного розвитку дитини та формує фундамент для здорового способу життя в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Волохата К., Задорожна Г. Психологічна та валеологічна культура майбутнього педагога як складники його професійної компетентності. *Нові технології навчання*. 2025. № 99. С. 50–58. URL: https://www.journal.org.ua/index.php/ntn/article/view/423?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 02.05.2026).

2. Конопля А. Шляхи формування здорового способу життя у дітей старшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання. *Фізична культура, спорт та фізична реабілітація в сучасному суспільстві* : елект. збірник наук. праць XIV Всеукраїнської студентської науково-практ. конф. / ред. кол.: С. М. Дмитренко, А. І. Драчук, І. О. Асаулюк та ін.; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця : ВДПУ, 2022. С. 25-28. URL: <https://dspace.vspu.edu.ua/items/12c77ea6-1643-4b7b-8d1b-2edee5353254> (дата звернення: 01.05.2026).

3. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2015. 448 с.

Олена КРАВЕЦЬ,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність А2 Дошкільна освіта 1881 гр.
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Анжеліка КУРЧАТОВА

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО ЯК ДЖЕРЕЛО ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

Образотворче мистецтво відіграє важливу роль у формуванні художньо-естетичних якостей дітей дошкільного віку, оскільки саме в цей період активно розвиваються емоційна сфера, уява, здатність сприймати світ та навички творчості. Актуальність теми зумовлена потребою в ранньому залученні дітей до мистецтва, що допомагає їм засвоювати основні поняття краси, гармонії, пропорційності, роботи з кольоровою гамою і розвитку емоційної виразності.

Образотворче мистецтво виступає одним із ключових інструментів

художньо-естетичного виховання, адже через нього дитина пізнає навколишній світ і розвиває свої творчі здібності. Завдяки малюванню діти опановують роботу з кольором, формою, лінією та композицією, що сприяє розвитку образного мислення та емоційної чутливості. Ліплення розвиває розуміння простору, форми предметів і взаємозв'язок об'єму з плоскою поверхнею. Робота з аплікацією та різноманітними матеріалами вчить комбінувати деталі, підбирати текстури й кольори, що, у свою чергу, формує уважність, акуратність і здатність планувати послідовність дій. Отже, кожен вид образотворчої діяльності не лише розвиває технічні навички, а й стимулює самовираження та емоційний розвиток дітей.

Важливу роль у художньо-естетичному вихованні відіграє педагог, оскільки успішність цього процесу залежить від того, наскільки вихователь усвідомлює сутність прекрасного та його значення у формуванні особистості. У своїх працях К. Ушинський наголошував, що ефективність естетичного виховання визначається глибиною розуміння педагогом ролі прекрасного у житті людини [2]. Зважаючи на це, педагог має створювати відповідні умови для розвитку творчих здібностей, підтримувати ініціативність дітей, заохочувати їхню уяву і нестандартний підхід до вирішення завдань. Особливе значення в цьому контексті набуває відмова від нав'язування готових зразків чи образів. Натомість важливо супроводжувати дитину в її творчому пошуку, допомагаючи долати страх перед помилками та сприяти формуванню впевненості у своїх здібностях.

Образотворче мистецтво відіграє важливу роль у формуванні психічного розвитку дитини, сприяючи розкриттю її емоційної сфери та формуванню естетичної сприйнятливості. Процеси малювання, ліплення чи створення аплікацій дарують дитині відчуття радості творчої діяльності, розвивають здатність керувати власними емоціями та долати психологічні труднощі, такі як фрустрація. Завдяки естетичному сприйняттю, яке виникає у процесі образотворчої активності, дитина поступово формує внутрішню гармонію, розвиває уважність до деталей, навчається оцінювати красу навколишнього світу, переживати емоції художніх персонажів та адаптовано сприймати гармонію в житті. На твердження В. Сухомлинського «діти мусять жити у світі краси, гри, казки, музики, малюнка, фантазії, творчості, що підтверджує тісний зв'язок між розвитком естетики та психіки дитини» [1]. Ознайомлення з творами образотворчого мистецтва в музеях, виставках та галереях розширює художній кругозір дитини, формує її естетичний смак та здатність оцінювати якість художніх образів. Актуальними є слова В. Сухомлинського: «щоб дитина стала розумною, кмітливою, треба в ранньому дитинстві дати їй щастя художнього бачення світу», а естетична потреба не повинна задовольнятися до перенасичення, що підкреслює необхідність збалансованого підходу у вихованні [1].

Отже, образотворче мистецтво в дошкільному закладі відіграє важливу роль у художньо-естетичному вихованні дітей. Завдяки активній участі у

творчих процесах, як-от малювання, ліплення, аплікація чи конструювання, діти вчаться усвідомлювати естетичні цінності, вдосконалюють свою емоційну культуру та мислення. Це створює міцний фундамент для формування гармонійної, креативної та чутливої особистості.

Список використаних джерел

1. Василь Сухомлинський. Афоризми / Педагогічний музей України; [укладач О. П. Міхно; наук. консультант О. В. Сухомлинська]. Київ : ПМУ, 2018. 104 с.
2. Сухорукова Г. В., Дронова О. О., Голота Н. М., Янцур Л. А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі. Підручник. За заг. ред. Г. В. Сухорукової. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 376 с.: іл.

Олена КРАВЕЦЬ,
*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 012 Дошкільна освіта 1881 гр.
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Анжеліка КУРЧАТОВА*

ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕХНОЛОГІЙ В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У сучасному освітньому середовищі дедалі більше уваги приділяється інноваційним методам розвитку дітей дошкільного віку, зокрема тим, що поєднують мистецтво, емоційний досвід та сенсорне пізнання. Арт-технології стають не просто формою творчого самовираження, а й потужним інструментом для гармонійного становлення особистості дитини, розвитку її емоційного інтелекту, формуванню комунікативних здібностей, пробудженню естетичних потреб, стимулюють креативне мислення та здатність до самоаналізу.

Дошкільний вік є сенситивним періодом для виявлення художньо-естетичних нахилів дитини. Водночас важливо забезпечити можливість вільного експериментування з кольором, формами, ритмом, музикою, рухами та казкою як універсальними засобами впливу на внутрішній світ дитини.

Арт-технології являють собою педагогічно організовані способи використання різних видів мистецтва (музика, живопис, театр, танець) у навчанні та вихованні, що сприяють творчому розвитку та формуванню художньо-естетичної компетентності. Ці технології виконують важливу педагогічну та розвивальну функцію, спрямовану на формування творчих здібностей, розвиток креативного мислення та естетичного смаку [5, с. 7].

Серед різноманіття арт-технологій, що використовуються в роботі з дітьми дошкільного віку, особливу увагу доцільно приділити трьом, які мають найбільший вплив на всебічний розвиток дітей. До них належать ізотерапія, казкотерапія та музикотерапія.

Ізотерапія є однією з провідних арт-технологій в роботі з дітьми дошкільного віку, що ґрунтується на використанні образотворчої діяльності як засобу розвитку особистості дитини. Малювання виступає доступним і природним видом діяльності для дошкільників, який викликає інтерес та сприяє розвитку художніх здібностей, спостережливості, естетичного сприйняття і творчого мислення [2, с. 32].

Казкотерапія є дієвою арт-технологією в роботі з дітьми дошкільного віку, яка передбачає використання казки як засобу розвитку особистості дитини та її емоційної сфери. Завдяки метафоричності казкових образів, за словами О. Мірошніченко, дитина має можливість осмислювати життєві ситуації, співвідносити їх із власним досвідом та формувати уявлення про моделі поведінки [4, с. 56]. У процесі роботи з казкою активізується мовленнєва діяльність, розвивається уява, мислення та здатність до творчого самовираження. Казкотерапія сприяє формуванню моральних якостей, зокрема доброзичливості, співчуття та вміння співпереживати, а також позитивно впливає на емоційний стан дитини. Крім того, використання казки в педагогічній практиці забезпечує розвиток комунікативних навичок, пізнавального інтересу та сприяє успішній соціалізації дітей дошкільного віку [1, с. 2].

Музикотерапія як складова арт-технологій в роботі з дошкільниками виступає ефективним засобом впливу на емоційний і пізнавальний розвиток дитини. Її застосування в освітньому процесі, як зауважує О. Сорочинська, спрямоване на розвиток емоційної чуйності, здатності до самовираження та активізацію пізнавальної діяльності [5, с. 84]. У процесі музичної діяльності (слухання, виконання ритмічних вправ, елементарне музикування) спостерігається розвиток моторики, мовлення та загальної активності дитини. Важливим є добір музичного матеріалу відповідно до емоційного стану дітей і режимних моментів: для створення позитивного настрою можуть використовуватися твори Е. Гріга «Ранок» або К. Сен-Санса «Карнавал тварин», тоді як для заспокоєння – спокійні інструментальні мелодії чи колискові [5, с. 91]. Таке використання музики розширює можливості педагогічного впливу та підтримує цілісний розвиток дитини дошкільного віку.

Практичне застосування арт-технологій створює сприятливу психологічну атмосферу, розвиває дрібну моторику, мовлення та увагу, сприяє соціалізації та формуванню цілісної особистості. Наукове обґрунтування їх ефективності підтверджує, що системне впровадження арт-технологій в дошкільну освіту відкриває широкі перспективи для комплексного розвитку дітей та закладає основу для подальшого інтелектуального, емоційного і творчого зростання дитини.

Список використаних джерел

1. Замелюк М. І., Мілішук С. О. Казкотерапія як психологічний метод у роботі з дітьми дошкільного віку. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 63. Т. 1. С. 41–44. https://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2019/63/part_1/10.pdf (дата звернення: 08.04.2026 р.).
2. Кошель А. П., Кульбако Н. П. Використання елементів арт-терапії в умовах освітнього процесу закладів дошкільної освіти : навч.-метод. посіб. Чернігів : ФОП Баликіна О. В., 2020. 90 с. URL: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/7452/1/%D0%92%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%96%D0%B2%20%D0%B0%D1%80%D1%82-%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%97%20%D0%B2%20%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%85%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81%D1%83%20%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D1%96%D0%B2%20%D0%B4%D0%BE%D1%88%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8.pdf> (дата звернення: 04.04.2026 р.).
3. Ладижинська О. В. Поняття «арт-терапія» в освітньому процесі. Ізотерапія як складова арт-терапії в корекційній роботі з дошкільниками. *Інноваційні технології в дошкільній освіті : матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* Переяслав-Хмельницький, 2019. С. 79–85. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.2608639> (дата звернення: 04.04.2026 р.).
4. Мірошниченко О. А. Арт-технології : навч.-метод. посіб. Житомир : ТОВ «Видавничий дім Бук-Друк», 2024. 180 с. <https://eprints.zu.edu.ua/41023/1/art-technologies.pdf> (дата звернення: 08.04.2026 р.).
5. Сорочинська О. А. Арт-технології в роботі з дітьми : навч. посіб. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2025. 140 с. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/44457/1/1.pdf> (дата звернення: 04.04.2026 р.).

Вікторія ЛІПАШОВА,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта 4881 гр.
Науковий керівник: д. пед. н., проф. Олена ТРИФОНОВА

ОСОБЛИВОСТІ МИСЛЕННЯ ТА ПОВЕДІНКИ СУЧАСНИХ ДІТЕЙ ПОКОЛІННЯ АЛЬФА

У сучасному просторі відбуваються трансформації, зумовлені стрімким розвитком цифрових технологій, глобалізацій та постійного інформаційного потоку, який не спинається. У таких умовах формується нове покоління дітей – покоління Альфа, для яких цифрове середовище є природним простором існування. Змалечку вони взаємодіють із гаджетами, соціальними мережами, звикли до постійного знімального контенту та знайомі з різними інтерактивними платформами, які, безумовно, впливають на їхній когнітивний розвиток, стиль мислення й поведінкові реакції. Покоління Альфа сильно відрізняються від попередніх поколінь своїм високим рівнем цифрової компетентності, швидкою обробкою інформації, кліповим мисленням та емоційною регуляцією. З одного боку, це сприяє розвитку багатозадачності, швидкої адаптації до нових умов і високої цифрової грамотності, а з іншого – може призводити до зниження здатності концентрації уваги, критичного мислення, вміння фантазувати та проявляти себе. Крім того, завдяки зростанню ролі віртуальної комунікації, можна спостерігати зміни в поведінкових моделях: дітям важко спілкуватися в реальному соціумі, взаємодіяти наживо та проявляти емоційний інтелект.

Актуальність нашого дослідження також посилюється потребою адаптації освітніх та виховних практик до нових особливостей дітей. Варто зрозуміти, що покоління Альфа не складне, воно просто перевантажене. Тож традиційні підходи до навчання та виховання часто виявляються не ефективними на практиці з дітьми покоління Альфа. Це вимагає впровадження інноваційних педагогічних технологій, індивідуалізації навчання та врахування цифрового контексту розвитку дитини. У зв'язку з цим дослідження особливостей мислення та поведінки сучасних дітей є досить важливим, оскільки це дозволяє розробити ефективні стратегії підтримки гармонійного розвитку особистості в умовах надмірної цифрової епохи.

Покоління Альфа – це діти, народжені між 2010-2025 рр., які живуть у постійному потоці інформації, з трьох років бачать себе на відео та вирости/ростуть в умовах миттєвого задоволення потреб. А. Лембке влучно назвала покоління таких дітей «дофаміновим», наголошуючи на тому, що сучасне суспільство перенасичене різноманітними розвагами, і людина постійно прагне отримати задоволення. Водночас активний відпочинок, розширення та ускладнення інтернет-простору сприяють його трансформації у практично безмежне джерело стимулів, що викликають вироблення дофаміну [6, с. 304].

Наслідком такого інформаційного та емоційного перенасичення стає формування абсолютно нового типу культурного споживання. Отримуючи дуже швидко винагороду, покоління Альфа звикає до кліпового сприйняття реальності, де увага здатна утримуватися переважно короткими форматами. Соціальні мережі та ігрові платформи безперервно підживлюють цю потребу у швидких емоціях, одночасно формуючи в дітей стійке очікування на миттєву реакцію або дію.

Т. Чикалова виокремлює характерну особливість «дофамінових» дітей – це поверхневність, причому в усіх життєвих сферах. Як слушно зазначає авторка, такі діти переважно мають низький рівень сформованої життєвої компетентності, що зокрема свідчить про відсутність «здатності діяти адекватно, конструктивно, продуктивно в різних умовах життя, свідомо та відповідально ставитися до виконання різноманітних життєвих ролей» [5, с. 659].

Т. Колесникова у своїй статті акцентує увагу на такому понятті, як багатозадачність, і посиляється на дослідження Джеймса О'Тула, який наголошує на тому, що «багатозадачність впливає не тільки на професійну сферу, а й на особистісні стосунки. Люди, які постійно жонглюють завданнями, стають неуважними до довколишніх» [3]. Авторка зауважує, що постійне перемикавання уваги здатне фізично змінювати нейронні зв'язки: дитячий мозок буквально «звикає» до стану розпорошеності, через що повернутися до глибокого, зосередженого мислення стає дедалі складніше [3]. Багатозадачність робить мислення дитини шаблонним, перетворюючи її з творця на простого споживача швидкої інформації. Саме тому головним викликом для сучасної освіти та виховання є формування в дітей навички свідомої концентрації на одному завданні задля збереження їхнього когнітивного потенціалу.

Щодо поведінки дітей покоління Альфа, то, за словами О. Оверчук, критично важливим наслідком цифрового перенавантаження є підвищена емоційна вразливість та так звана «цифрова втома» сучасних дошкільнят [4]. А. Гмирею звернено увагу на дослідження К. Погорєлової, яка зазначає про негативний вплив раннього використання гаджетів на здатність дитини до саморегуляції. Зокрема, надмірний екранний час у дошкільному віці призводить до серйозних змін у поведінці: малюки стають більш дратівливими, агресивними або, навпаки, впадають в апатію. У них часто спостерігаються різкі перепади настрою, порушення сну та підвищена тривожність [1]. Цю думку висвітлює у своїй статті, яка зауважує, що нервова система сучасних дітей з перших років життя перевантажена швидким «екранним дофаміном», що суттєво гальмує розвиток навичок керування власними емоціями [2]. Коли ж дитину позбавляють звичного цифрового подразника, наприклад, під час занять у закладі дошкільної освіти або підготовки до школи, вона стикається з реальністю, яку її мозок ще не вміє екологічно обробляти.

Спираючись на власний практичний досвід роботи в закладі дошкільної освіти, можемо відзначити чіткі особливості поведінки сучасних дошкільнят

під час занять. Діти покоління Альфа чудово утримують увагу, коли діяльність інтерактивна або практична: наприклад, вони із задоволенням самостійно вирішують математичні завдання. Водночас їм дуже важко сприймати інформацію пасивно. Зокрема, слухання класичних дидактичних оповідань метафоричного змісту, наприклад, про тварин для пояснення основ фінансової грамотності, викликає в них швидку втрату інтересу. Навіть якщо читання триває всього 5 хвилин, дітям важко всидіти на місці: вони починають крутитися і відволікатися. Це пояснюється тим, що сюжети, які добре працювали раніше, для сучасних малюків здаються занадто простими та повільними. Їхнє мислення вже адаптоване до яскравих, швидких і складних віртуальних світів, таких як Minecraft або відео в TikTok. Тому без звичної візуальної картини та швидкої зміни подій їм фізично складно зосередитися на звичайному слуханні тексту.

Окрім труднощів із концентрацією уваги, щоденна педагогічна практика дозволяє виокремити ще три характерні поведінкові особливості сучасних дошкільнят:

Зниження довільної саморегуляції (імпульсивність). Діти добре чують і розуміють словесні інструкції вихователя, але часто не можуть їх виконати без багаторазового повторення. Їхня поведінка керується миттєвими імпульсами, через що правила безпеки чи дисципліни миттєво забуваються під впливом сильних емоцій.

Низький рівень емоційного інтелекту. Сучасним дітям вкрай важко вирішувати побутові конфлікти вербально. Навіть незначні ситуації викликають надмірні реакції: дитина може глибоко замкнутися в собі, відмовляючись від комунікації та допомоги дорослого, потребуючи тривалого часу для самостійного заспокоєння.

Труднощі зі спонтанною соціалізацією. Дітям покоління Альфа стає дедалі складніше самостійно ініціювати спільну гру чи органічно влитися в дитячий колектив. Вони часто відчують нудьгу та самотність, обираючи або повністю ізольовану гру, або ж потребують постійного посередництва дорослого для налагодження контакту з однолітками.

Результати теоретичного аналізу та емпіричних спостережень дозволяють стверджувати, що покоління Альфа – це діти з кардинально іншою архітектурою мислення та специфічними поведінковими реакціями. Практичний досвід взаємодії із сучасними дошкільнятами підтверджує, що поведінкові виклики – такі як імпульсивність, труднощі зі спонтанною соціалізацією та низький рівень емоційної саморегуляції є закономірним наслідком цифрового перевантаження нервової системи. Звичка до миттєвого «екранного дофаміну» робить традиційні, повільні формати навчання малоефективними, оскільки діти швидко втрачають інтерес до діяльності, яка не супроводжується динамічним візуальним чи інтерактивним підкріпленням. Тому на сучасному етапі завданням сучасної дошкільньої освіти та сімейного виховання, зокрема є цілеспрямований розвиток емоційного інтелекту та

цифрової гігієни. Пріоритетом для педагогів є створення екологічного простору, де дитина вчиться розпізнавати та керувати власними емоціями, вирішувати конфлікти шляхом вербальної комунікації та знаходити радість у живій, реальній взаємодії з однолітками, адаптуючись до життя поза екраном.

Список використаних джерел

1. Гмиря А. Як гаджети впливають на малечу: користь і небезпека для психічного здоров'я. *The Page*. 2024. URL: <https://thepage.ua/ua/news/yakih-pravil-varto-dotrimuvatis-pid-chas-vikoristannya-gadzhetiv-malyukom> (дата звернення: 28.03.2026)
2. Запєвалова А. Екранна залежність: як гаджети гальмують розвиток дітей. *Migronis*. 2024. URL: <https://migronis.com/uk/blog/screen-addiction-how-gadgets-hinder-childrens-development> (дата звернення: 28.03.2026)
3. Колєсникова Т. Багатозадачність: як вона впливає на ваш мозок і що з цим робити? *Дитячий клуб Kokoro*. URL: <https://kokoro.com.ua/bahatozadachnist-iak-vona-vplyvaie-na-vash-mozok-i-shcho-z-tsym-robyty/> (27.03.2026)
4. Оверчук О. Навіщо потрібна дошкільна підготовка у нових реаліях України? *ThinkGlobal*. 2025. URL: <https://www.thinkglobal.ua/navishho-potribna-doshkilna-pidgotovka-u-novyh-realiyah-ukrayiny> (дата звернення: 28.03.2026)
5. Чикалова Т. Г. Гра як засіб всебічного розвитку дітей покоління альфа. *Перспективи та інновації науки*. 2021. № 5. С. 656–663. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/pis/issue/view/30/54> (дата звернення: 24.03.2026)
6. Lembke A. Dopamine nation: finding balance in the age of indulgence. New York : Dutton, 2021. 304 p.

*Ірина МАКАРЕНКО,
директорка Павлівського ліцею імені В. О. Сухомлинського*

РЕАЛІЗАЦІЯ ГУМАНІСТИЧНИХ ТРАДИЦІЙ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО В СУЧАСНІЙ ПРАКТИЦІ

Ім'я Василя Олександровича Сухомлинського – це не просто сторінка історії. Це світло. Це моральний орієнтир. Це голос совісті в освіті. Василь Олександрович залишив нам не лише книжки, статті, педагогічні роздуми. Він залишив нам набагато більше – модель школи людяності. Він навчав: дитина – не «майбутній громадянин», а вже сьогодні повноцінна особистість, зі своїм болем, радощами, талантом, характером, надіями. І школа не має права пройти

повз дитину байдужо. В. О. Сухомлинський написав книгу під назвою «Серце віддаю дітям». Ці слова – не метафора. Це його життєва програма. Це щоденна педагогічна праця, де головним інструментом виховання була не суворість, не наказ, а любов, повага і віра в дитину. Саме в Павлиші він створив школу, яка стала легендою. Тут формувалася педагогіка, яка не старіє й сьогодні, бо вона побудована на вічних цінностях: гідність, праця, моральність, краса, відповідальність, співчуття. Сьогодні ми можемо з гордістю сказати: Павлиський ліцей не лише береже пам'ять про великого педагога – ми намагаємося жити за його принципами.

У нашій школі і сьогодні залишаються незмінними традиції, закладені В. О. Сухомлинським: шанобливе ставлення до дитинства як найціннішого періоду життя; виховання через красу природи, рідного краю, через емоційний досвід; формування людяності через добрі справи, милосердя, відповідальність; навчання не тільки розумом, а й серцем.

Ми щиро пишаємося тим, що в Павлиському ліцеї продовжують жити традиції, які виростили з ідей Василя Олександровича. У нашій школі й нині важливе місце посідає «Школа під блакитним небом» – навчання серед природи, де дитина бачить, відчуває, відкриває світ не з підручника, а з життя. Це уроки мислення, спостереження, уроки мовлення, уроки краси – там, де народжується справжня допитливість.

Ми продовжуємо ідею В. О. Сухомлинського про виховання добром. У школі проводяться благодійні ініціативи, акції підтримки, волонтерські заходи, коли діти вчаться найважливішого – бути небайдужими. Надзвичайно цінною традицією є повага до праці. Для В. О. Сухомлинського праця була не покаранням, а шляхом виховання характеру. І сьогодні наші учні залучені до корисних справ, до догляду за шкільним простором, до екологічних проєктів, творчих майстерень. Ми прагнемо, щоб дитина відчувала: вона здатна творити, змінювати світ і залишати після себе добро.

Особливий напрям – це виховання через книгу і слово. В. О. Сухомлинський вірив: дитина повинна читати не для оцінки, а для душі. Саме тому ми підтримуємо читацькі ініціативи, зустрічі, виставки, проєкти, які формують любов до української літератури та рідної мови.

Ми бережемо й ще одну важливу традицію – діалог з родиною. Бо школа В. О. Сухомлинського була школою партнерства. І ми переконані: дитина зростає тоді, коли школа й батьки – не по різні боки, а разом.

Для мене як керівника надзвичайно важливо, щоб кожна дитина, переступаючи поріг нашого ліцею, відчувала: тут її чують, тут її розуміють, тут у неї вірять. Сучасна школа – це не лише навчальні програми й освітні стандарти. Це передусім атмосфера. Це відчуття безпеки. Це моральний клімат. В. О. Сухомлинський учив: якщо дитина не відчула радості від навчання, то знання не стануть її силою. Саме тому наші педагоги щодня працюють над тим, щоб школа була простором підтримки, творчості, поваги. Ми підтримуємо обдарованих дітей. Ми допомагаємо тим, кому складно. Ми шукаємо підхід до

кожного. Бо кожен учень – це всесвіт.

Водночас я твердо переконана: дитина буде щасливою лише там, де сильний учитель. Тому в нашій школі ми дбаємо про педагогів – їхню гідність, розвиток, мотивацію. Учитель сьогодні має бути не тільки фахівцем, а й наставником, психологом, партнером, прикладом. В. О. Сухомлинський писав: педагогіка – це мистецтво торкнутися людського серця. І це мистецтво потребує мудрості, терпіння, внутрішньої сили. Саме тому ми створюємо умови для професійного росту педагогів, для обміну досвідом, для участі в конференціях, семінарах, педагогічних проєктах.

Особливо хочу підкреслити значення нашої тривалої співпраці з Миколаївським національним університетом імені В. О. Сухомлинського, а нині Навчально-науковим педагогічним інститутом імені В. О. Сухомлинського Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова. Ця співпраця для нас не формальність. Це живий зв'язок науки й практики. Це партнерство, в якому народжуються нові педагогічні ідеї, наукові дослідження, методичні напрацювання. Ми цінуємо, що університет не просто вивчає спадщину В. О. Сухомлинського, а допомагає сучасній школі осмислити її по-новому, адаптувати до викликів сьогодення, до реалій сучасної освіти, до потреб української дитини у складний історичний час.

Окремо хочу з глибокою повагою згадати попередню директорку нашого закладу – *Держач Валентину Федорівну*. Її багаторічна праця стала прикладом мудрого керівництва, відданості педагогічній справі та щирої турботи про дітей і вчителів. Завдяки її професіоналізму школа гідно зберігала й примножувала традиції, закладені Василем Олександровичем Сухомлинським.

Також хочу сказати слова щирої вдячності про педагогів нашого ліцею, які щодня творять справжнє диво дитячого розвитку. Серед них – *Сіра Альбіна Віталіївна*, учитель-логопед, яка допомагає дітям долати мовленнєві труднощі, розвиває впевненість у собі. Особливо символічно, що Альбіна Віталіївна – випускниця Павлівської школи, яка здобула фахову освіту в Миколаївському національному університеті імені В. О. Сухомлинського спеціальність «Дошкільна освіта» й повернулася до рідного села працювати. Сьогодні вона з гідністю продовжує справу служіння дитині, вкладаючи у свою працю знання, душу й щире серце.

І якщо сьогодні запитати: що є найважливішим у школі? Я відповім словами В. О. Сухомлинського: виховати Людину. Не лише учня з оцінками. Не лише переможця олімпіад. А Людину – добру, чесну, відповідальну, здатну співчувати, здатну любити свою землю і бути корисною суспільству.

Сьогодні, коли Україна переживає надзвичайно важкі випробування, ми ще глибше розуміємо: освіта – це не тільки знання. Освіта – це духовна опора держави. Саме школа формує покоління, яке буде відбудовувати Україну, захищати її цінності, зміцнювати її майбутнє. Нехай у серці кожного педагога завжди живе той високий моральний заповіт, який залишив нам Василь Олександрович Сухомлинський: працювати так, щоб дитина стала кращою, ніж

ми, і щоб світ став добрішим.

Зичу всім успіхів, миру, сили духу і натхнення в ім'я майбутнього України!

Юлія Мороз

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 012 Дошкільна освіта 2881 гр.
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Анжеліка КУРЧАТОВА*

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ САМОСТІЙНОСТІ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Свідома активність людини формується і виявляється в діяльності, яка відбувається в певній системі відносин між іншими людьми. Результати діяльності впливають на світ, що оточує людину, долі інших людей. Зокрема, діяльність формує особистість людини. З усієї різноманітності три види мають найбільший вплив на розвиток особистості. Це гра, навчання і праця. Генетично змінюючи одна одну, вони співіснують упродовж усього життя людини.

Гра є найпростішим видом діяльності. Такі відомі науковці як Л. Артемова, Т. Піроженко, Т. Поніманська досліджували ігрову діяльність дошкільників, її вплив на пізнавальну діяльність та загальний розвиток дитини дошкільника. У грі розпочинається формування людини як особистості, суб'єкта діяльності. Це форма прояву активності дитини. У психічному розвитку дитини, вона є засобом, що дає змогу в доступній формі оволодіти способами діяльності дорослих. Заміщуючи реальні об'єкти певними символами, предметами, дитина імітує діяльність, щоб урешті решт самій стати її суб'єктом. Ігрова діяльність дошкільників є засобом пізнавальної активності дітей. Саме гра є основним видом діяльності дошкільників, вона є більш доступним способом трансформації отриманих із навколишнього світу інформацій, вражень та знань, сприяє розвитку пізнавальної діяльності дитини.

Самостійність у дітей середнього дошкільного віку проявляється у здатності самостійно обирати вид діяльності, приймати рішення, організовувати свою поведінку, доводити розпочату справу до кінця, а також взаємодіяти з однолітками без постійної допомоги дорослого. Важливою умовою її формування є створення такого освітнього середовища, де дитина має можливість діяти вільно, проявляти ініціативу та отримувати позитивний досвід самостійної діяльності. Ігрові технології виступають як система методів і прийомів організації освітнього процесу, що базуються на різних видах ігор: сюжетно-рольових, дидактичних, рухливих, театралізованих, конструктивно-будівельних. Їх застосування дозволяє забезпечити активну позицію дитини, стимулює її до самостійного мислення, вибору дій і способів їх реалізації.

Класифікація ігрових технологій. Дидактичні ігри – спрямовані на розвиток пізнавальних навичок, логіки, уваги та пам'яті. Сюжетно-рольові ігри – стимулюють соціальну взаємодію, комунікацію та емпатію. Інтерактивні та моделювальні ігри – відтворюють реальні життєві ситуації, допомагаючи формувати життєву компетентність. Ігри з елементами проєктної діяльності – сприяють творчому мисленню та самостійності. Використання комбінованих ігор дозволяє системно формувати всі ключові життєві компетентності дитини.

Особливу роль у розвитку самостійності відіграють сюжетно-рольові ігри. У процесі таких ігор діти самостійно визначають сюжет, обирають ролі, розподіляють обов'язки, встановлюють правила взаємодії. Це сприяє формуванню вміння планувати власну діяльність, контролювати свої дії та нести відповідальність за виконання ролі. *Наприклад*, у грі «Сім'я», «Магазин», «Лікарня» діти не лише відтворюють соціальні ситуації, а й навчаються самостійно організовувати ігровий процес.

Ефективність використання ігрових технологій залежить від професійної діяльності вихователя. Педагог повинен створювати умови для самостійної діяльності дітей, поступово переходячи від прямого керівництва до непрямого. Важливо надавати дітям можливість вибору, підтримувати їх ініціативу, заохочувати до самостійних рішень і не обмежувати творчість. При цьому дорослий виступає партнером, який допомагає, спрямовує, але не домінує в ігровому процесі.

Отже, ігрові технології є ефективним засобом розвитку самостійності дітей середнього дошкільного віку. Вони забезпечують формування ключових особистісних якостей, сприяють розвитку активності, ініціативності та впевненості у власних силах. Використання ігрових технологій у практиці закладів дошкільної освіти створює оптимальні умови для гармонійного розвитку дитини та підготовки її до подальшого навчання.

Список використаних джерел

1. Використання ігрових технологій у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник / упоряд. В. В. Басик. Черкаси: КНЗ ЧОІПОПП ЧОР, 2025. 88 с. URL: <http://library.ippro.com.ua/attachments/article/819/%D0%86%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%96%20%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97.%20%D0%A0%D0%B5%D0%B4..pdf> (дата звернення: 05.05.2026 р.).
2. Гаращенко Л. В., Кондратюк С. Г. Ігрові технології в системі фахової підготовки педагогів дошкільної освіти. *Вісник Запорізького національного університету*. 2020. № 2 (35). С. 7–14. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/34682/1/L_Harashchenko_S_Kondratiuk_GTSP_TPET_2020.pdf (дата звернення: 05.05.2026 р.).

Юлія МОРОЗОВА,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта 3881 гр.
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана ТЕСЛЕНКО

МОТИВАЦІЙНА ГОТОВНІСТЬ ДИТИНИ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

Актуальність дослідження мотиваційної готовності дітей до навчання у школі полягає в тому, що цей компонент є важливою передумовою успішної адаптації дітей до шкільного життя. Мотивація до навчання у дітей старшого дошкільного віку визначає їхнє ставлення до шкільних вимог і здатність адаптуватися до нового соціального статусу школяра.

На основі аналізу праць вітчизняних науковців, мотивацію до навчання розглядаємо як внутрішню рушійну силу, яка визначає ставлення дитини до майбутнього шкільного життя, впливає на її здатність адаптуватися до вимог освітнього середовища, приймати роль школяра та проявляти пізнавальну активність. Мотиваційна готовність є обов'язковим компонентом загальної психологічної готовності дитини до школи поряд з іншими складовими: інтелектуальною, соціальною, емоційно-вольовою та фізіологічною. Це підкреслюють численні дослідження, що підтверджують необхідність комплексного підходу до формування готовності дітей до шкільного навчання [3]. Т. Піроженко зазначає, що рівень мотиваційної готовності сучасних дошкільників є неоднорідним, а його кількісні та якісні показники залежать від індивідуальних особливостей дітей, досвіду взаємодії з дорослими та умов освітнього середовища. Учена наголошує на важливості розвивального середовища та емоційно безпечної атмосфери для підтримки навчальних мотивів дітей [6].

Мотиваційну готовність трактують як інтегративне новоутворення старшого дошкільного віку. Це новоутворення включає: пізнавальні мотиви – інтерес до знань, бажання дізнаватися нове; соціальні мотиви – орієнтація на оцінку й схвалення дорослих, прагнення бути «як школяр»; внутрішню позицію школяра, тобто усвідомлення цінності навчання та прийняття нової соціальної ролі [1]; емоційно-вольовий компонент, що забезпечує здатність долати труднощі та регулювати поведінку в нових умовах [5].

Мотиваційна готовність має багатокomпонентну структуру та включає в себе: когнітивний компонент – уявлення про школу, розуміння правил і норм шкільного життя, елементарні навчальні уміння; емоційно-ціннісний компонент – позитивне ставлення до школи, очікування радості від навчання, емоційна включеність у діяльність; поведінково-вольовий компонент – здатність до довільності, самоконтролю, подолання труднощів; соціальний компонент – готовність взаємодіяти з учителем та однолітками, прийняття соціальної ролі

школяра [7].

Аналіз праць науковців дозволив нам визначити ключові чинники формування мотиваційної готовності, серед яких: умови сімейного виховання та освітні орієнтири батьків; якість педагогічної взаємодії та підтримка пізнавальної активності; організація ігрової діяльності, зокрема сюжетно-рольової гри «у школу», що сприяє поступовому прийняттю ролі школяра; соціальні стосунки з однолітками; загальний рівень емоційно-вольового розвитку; досвід успіху і позитивне підкріплення з боку дорослих [1; 5; 7].

Для формування мотиваційної готовності дітей старшого дошкільного віку важливо створювати відповідні умови, серед яких: створення ситуацій успіху, поступове розширення пізнавальних інтересів, розвиток елементів саморегуляції, інтеграція ігрових, творчих, пошукових методів, а також активна партнерська взаємодія з батьками та їх педагогічне просвітництво.

Отже, мотиваційна готовність є важливою передумовою успішної адаптації дитини до шкільного життя, оскільки вона забезпечує не лише інтерес до навчання, а й здатність активно включатися в діяльність, співпрацювати з однолітками та дорослими, приймати нові соціальні вимоги, що постають перед першокласником. Успішний розвиток цієї готовності можливий лише за умови системної взаємодії між сім'єю, психологами та педагогами, а також створення розвивального середовища, яке підтримує природну пізнавальну активність дитини і формує емоційно позитивне ставлення до навчання.

Список використаних джерел

1. Гальченко В., Грузинська І. Характеристика мотиваційної готовності старших дошкільників до навчання в школі. *Вісник Інституту розвитку дитини*. Сер. : Філософія, педагогіка, психологія. 2014. Вип. 35. С. 131-136. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vird_2014_35_24.
2. Кернас А. В. Індивідуальні особливості готовності дітей до вступу. Одеський нац. екон. ун-т.; голов. ред. Ю. О. Асєєва. Одеса : Гельветика, 2024. Вип. 1. С. 29. URL <https://journals.oneu.od.ua/index.php/mh/article/view/5/5>
3. Козігора М. А. Психологічна готовність дитини до навчання в школі. *Інноваційна педагогіка* : наук. журн. Причорноморський наук.-дослід. ін-т економіки та інновацій; голов. ред. А. Терешкінас. Одеса, 2019. Вип. 16, т. 2. С. 65-68. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/16/part_2/15.pdf
4. Курчатова А. В. Мотиваційна готовність дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі : співвідношення ключових понять. *Молодий вчений* : наук. журн. 2022 № 9 (109) . С. 78-81.
5. Матвєєва Ю. В. Емоційно-вольовий розвиток старшого дошкільника в спектрі готовності дитини дошкільного віку до навчання у НУШ. *Освіта дітей раннього та дошкільного віку : виклики та перспективи* : зб. наук. та наук.-метод. пр. (за матеріалами регіональної наук.-практ. онлайн конф.). Хмельницький : ХОІППО, 2021. С. 566-569. URL : <https://surl.li/dirlpi>

6. Піроженко Т. та ін.. Якісна та кількісна характеристика готовності старших дошкільників до навчання у школі. *Психологічний часопис*. 2023. № 9 (1). С. 41-49. URL: <https://surl.li/awsiwk>

7. Терещенко Л. Готовність дитини до навчання у школі : мотиваційний аспект. *Практичний психолог : дитячий садок*. 2022. № 1. URL: <https://epsiholog.expertus.com.ua/945027>

Валерія Пакишаєва
*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 012 Дошкільна освіта 4881 гр.
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Анжеліка КУРЧАТОВА*

ПІДТРИМКА ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У складних умовах сьогодення діти особливо потребують психоемоційної підтримки, турботи та опіки дорослих, адже діти – це найбільш уразлива категорія населення. Соціальні трансформації, зростання інформаційного навантаження, емоційна напруженість у суспільстві, а також вплив несприятливих життєвих обставин значною мірою позначаються на психічному благополуччі дітей. Тому на державному рівні розроблено низку заходів, як-от Всеукраїнська програма ментального здоров'я «Ти як?», спрямованих на забезпечення психологічного благополуччя та емоційного комфорту учасників освітнього процесу, відновлення особистісних ресурсів після пережитих стресових ситуацій та травматичних подій [1].

Як зазначає В. Москалець, нині актуальним є питання пошуку необхідних ресурсів для психоемоційної підтримки дітей, зокрема методів керування своїми емоціями, способами розвитку емоційного інтелекту та стресостійкості, засобами адаптації до стрімких змін, які виникають в освітньому процесі в умовах війни. У цьому контексті важлива роль належить грі як дієвому інструменту надання психологічної допомоги дітям та ігровій терапії як методу психотерапевтичного і психокорекції [3].

Аналіз наукових праць із проблеми дослідження свідчить про доцільність і широке застосування ігрових технологій для навчання та розвитку дітей дошкільного і молодшого шкільного віку (А. Залізняка, О. Легкий, О. Савченко, Ю. Федусенко, І. Чухрій та ін.). Психологи (Г. Костюк, О. Кононко, С. Кулачківська, М. Савчин та ін.) наголошують на тому, що гра є основною формою активності дитини, в якій відбувається її психічний та особистісний розвиток.

Спираючись на вікові особливості дошкільного періоду та враховуючи, що провідним видом діяльності в цьому віці є самостійна творча гра, можна

стверджувати, що саме ігрова діяльність відкриває широкі можливості для психолого-педагогічного впливу. Зокрема, вона є ефективним засобом підтримки дитини в подоланні кризових станів та сприяє позитивному виходу з емоційно складних життєвих ситуацій.

Психоемоційний стан дитини дошкільного віку – це складне багатоаспектне утворення, що відображає динаміку її внутрішніх переживань, рівень адаптованості до навколишнього середовища та ефективність взаємодії з дорослими і однолітками. У науковій літературі цей стан розглядається не просто як сукупність емоцій, а як фундаментальна основа для формування цілісної особистості. Підтримка психоемоційного стану дошкільника в сучасних освітніх умовах має бути комплексною та базуватися на принципах гуманної педагогіки та нейропсихології. Спираючись на досвід В. Сухомлинського, ключовим напрямом роботи є створення простору безпеки та емоційної підтримки.

Окреме місце в системі підтримки посідають арт-терапевтичні технології, які є найбільш екологічним способом роботи з підсвідомістю дошкільнят. Ізотерапія, зокрема малювання пальчиками чи монотипія, допомагає зняти м'язову напругу та виразити стани, які ще складно описати словами. Казкотерапія дозволяє дитині ідентифікувати себе з героєм, який долає труднощі, а створення персоналізованих казок із наділенням героя «суперсилою» сприяє формуванню внутрішньої стійкості. Крім того, пісочна терапія забезпечує потужний релаксаційний ефект, даючи дитині можливість символічно опрацювати свої страхи в безпечному ігровому просторі.

Важливою складовою цієї системи є робота з батьками за принципом «кисневої маски». Оскільки емоційне благополуччя дитини неможливе без стабільного стану дорослого, підтримка в закладі дошкільної освіти має включати навчання батьків технікам заземлення та активного слухання. Організація спільних практик та занять «дитина плюс батьки» зміцнює емоційний зв'язок і створює єдине безпечне середовище.

Отже, підтримка психоемоційного стану дошкільників базується не на разових заходах, а на створенні цілісної екосистеми, де емоції визнаються, тіло отримує розрядку, а творчість стає містком до відновлення внутрішньої рівноваги. На нашу думку, психоемоційний стан дитини дошкільного віку є фундаментальним індикатором її загального розвитку та успішної соціалізації. У сучасному світі, де діти стикаються з безпрецедентним рівнем інформаційного навантаження та зовнішньої напруженості, збереження їхньої внутрішньої рівноваги стає першочерговим завданням гуманної педагогіки.

Список використаних джерел

1. Всеукраїнська програма ментального здоров'я «Ти як?» URL: <https://howareu.com/> (дата звернення: 29.03.2026).

2. Матішак М., Скоморовська І. Підготовка майбутніх вихователів ЗДО до психоемоційної підтримки дітей раннього і дошкільного віку. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія»*. 2024. Вип. 5. С. 98–104.

3. Москалець В. Психологія гри та ігрового змісту інших видів діяльності. *Психологія і суспільство*. 2020. № 2 (80). С. 71–88.

4. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 296 с.

5. Психоемоційна підтримка: як допомогти дитині під час емоційних коливань. URL: <https://mon.gov.ua/news/psikhoemotsiyna-pidtrimka-yak-dopomogti-ditini-pid-chas-emotsiynikh-kolivan> (дата звернення: 29.03.2026).

Анастасія ПУЦУЛАЙ,
*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта 3881 гр.
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана ТЕСЛЕНКО*

РУЧНА ПРАЦЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасна система дошкільної освіти спрямована на всебічний розвиток особистості дитини, формування її творчих здібностей, пізнавальної активності та практичних умінь. Педагогічний аспект розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку ґрунтовно розкрито у працях С. Русової, яка розглядала дитину як активного суб'єкта власного розвитку. Вона наголошувала, що творчі здібності формуються не лише на спеціально організованих заняттях, а й у процесі повсякденної життєдіяльності – у грі, спілкуванні, праці та мистецькій діяльності. Важливими умовами розвитку творчості, за С. Русовою, є свобода вибору, емоційна підтримка та довіра до дитини [4].

Сучасні українські дослідження акцентують увагу на взаємозв'язку творчості з мотиваційно-ціннісною та емоційною сферами особистості. Так, І. Бех розглядає творчість як інтегративне утворення, що поєднує когнітивні, емоційно-вольові та ціннісні компоненти. Учений підкреслює, що розвиток творчих здібностей дошкільників можливий лише за умови позитивної мотивації, підтримки ініціативності та створення гуманістичного освітнього середовища [1].

Одним із провідних шляхів розвитку творчих здібностей дитини є ручна праця. Така діяльність, без використання чітких шаблонів та моделей, дозволяє дитині втілювати в життя власні ідеї під час виготовлення виробів, розвиває як

просторову уяву, так і націлює на пошук нових видів та методів роботи, забезпечує розвиток внутрішніх творчих фантазій дітей.

Ручна праця є чи не найбільш цікавим і творчим видом діяльності дітей дошкільного віку. Сутність ручної праці полягає в залученні дитини до активної перетворювальної діяльності, під час якої вона навчається планувати свої дії, добирати матеріали, експериментувати з формою, кольором і фактурою, а також оцінювати результат власної роботи. Така діяльність сприяє формуванню самостійності, наполегливості та впевненості у власних можливостях. Дитяча ручна праця пов'язана з особливостями сприйняття навколишнього світу. Види ручної праці для дошкільнят включають роботу з папером та картоном, природними матеріалами (листя, шишки), тканиною. Під час виготовлення виробів діти вчаться планувати свою роботу, доводити справу до кінця та радіти результатам власної праці.

Ефективність розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку значною мірою залежить від професійної майстерності вихователя, вміння створювати сприятливі умови для творчості та використовувати різноманітні методи й прийоми роботи з дітьми. У процесі організації роботи з розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку вихователю необхідно дотримуватися таких методичних підходів:

- орієнтація на особистісно-орієнтовану модель виховання;
- врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей;
- створення атмосфери психологічного комфорту та емоційної підтримки;
- заохочення самостійності, ініціативи та нестандартного мислення;
- формування позитивної мотивації до творчої діяльності. Важливо,

щоб вихователь не оцінював творчі роботи дітей з позиції «правильно – неправильно», а підтримував будь-які прояви творчості та оригінальності.

З метою розвитку творчих здібностей вихователям рекомендується систематично залучати дітей до таких видів діяльності: образотворча діяльність (малювання, ліплення, аплікація); ручна праця (робота з папером, картоном, природними та штучними матеріалами); декоративно-прикладне мистецтво; конструктивна діяльність; театралізовані та сюжетно-рольові ігри; музично-ритмічна творчість. Комплексне поєднання різних видів діяльності сприяє розвитку фантазії, уяви, творчого мислення та емоційної виразності дітей. Під час організації та проведення занять вихователь повинен: чітко формулювати мету та завдання заняття; використовувати доступні та зрозумілі інструкції; демонструвати основні прийоми виконання завдань; створювати проблемні ситуації для стимулювання творчого пошуку; заохочувати дітей до експериментування з матеріалами; застосовувати індивідуальний та диференційований підхід.

Для ефективної роботи з розвитку творчості дітей старшого дошкільного віку засобами ручної праці нами було розроблено планування на 2 тижні.

**Планування з розвитку творчості дітей старшого дошкільного віку
засобами ручної праці**

День	Тема заняття	Матеріали	Мета	Методичні поради
Понеділок	«Казкові персонажі»	Кольоровий папір, пластилін, тканини, ножиці, клей, фломастери	Розвиток фантазії, дрібної моторики	Підтримувати ініціативу дітей, ставити відкриті запитання, заохочувати індивідуальні рішення (Єфименко)
Вівторок	«Міні-садок у коробці»	Коробки, камінчики, гілочки, папір, фарби	Розвиток уяви, навичок конструювання	
Середа	«Колективний колаж «Моя планета»	Великий аркуш паперу, кольоровий папір, клей, ножиці, фарби	Розвиток співпраці, комунікації, творчого мислення	Допомагати координувати процес, стимулювати обмін ідеями, підтримувати конструктивну взаємодію (Олійник)
Четвер	«Театральні ляльки»	Тканини, нитки, гудзики, картон, клей	Розвиток уяви, емоційного інтелекту	
П'ятниця	«Мій улюблений предмет»	Папір, фарби, пластилін, олівці, природні матеріали	Розвиток творчості, самовира- ження	Стимулювати опис процесу та результату, заохочувати дитину до самостійності та індивідуального вирішення завдання (Єфименко)
Понеділок	«Казкові персонажі»	Кольоровий папір, пластилін, тканини, ножиці, клей, фломастери	Розвиток фантазії, дрібної моторики	

Вівторок	«Створюємо міні-місто»	Коробки, картон, фарби, папір, пластилін	Розвиток конструювання, просторового мислення	Стимулювати дитину до дискусії «Як виглядатиме твоє місто?»; підтримувати співпрацю
Середа	«Колективна мозаїка «Сонячний день»	Кольоровий папір, клей, ножиці	Розвиток співпраці, креативного мислення	Заохочувати дітей до обговорення, домовлятися про обов'язки
Четвер	«Лялька-мотанка»	Тканини, нитки, дерев'яні палички	Розвиток дрібної моторики, самовираження	Стимулювати дитину до самовираження, зокрема мовленнєвого;
П'ятниця	«Креативна аплікація «Мій день»»	Папір, клей, ножиці, кольорові олівці	Розвиток самовираження, уяви, дрібної моторики	розвивати творчу уяву шляхом низки запитань; нагадувати дитині про відповідальне ставлення до праці

На нашу думку, систематичне та методично доцільне використання ручної праці в освітньому процесі закладу дошкільної освіти створює умови для ефективного розвитку творчих здібностей дітей передшкільного віку, формування їхньої самостійності, креативності та позитивного ставлення до праці.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. Київ : Либідь, 2003. Кн. 1. 280 с.
2. Єфименко М. М. Розвиток творчої активності дітей дошкільного віку в умовах сучасної освіти. *Педагогічні читання*. 2017.
3. Олійник О. Емоційна компетентність: шляхи реалізації якісного розвитку дитини дошкільного віку. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2018. Вип. 24(2). С. 265–270.
4. Русова С. Ф. Дошкільне виховання : вибрані педагогічні твори / упоряд. О. Проскури. Київ : Освіта, 1996. 304 с.

Тетяна СМІРНОВА,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта 2881 гр.
Науковий керівник: *д. пед. н., проф. Олена ТРИФОНОВА*

ВЗАЄМОДІЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА СІМ'Ї У ФОРМУВАННІ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасний розвиток системи дошкільної освіти в Україні відбувається в умовах реформування освітньої галузі, що зумовлює необхідність оновлення змісту, форм і методів освітньої діяльності. Провідним орієнтиром у цьому процесі виступає державний стандарт – Базовий компонент дошкільної освіти, який визначає обов'язкові результати розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку. Відповідно до сучасних освітніх підходів, ключовим завданням дошкільної освіти є не передавання суми знань, а формування компетентної особистості. Саме тому в Базовому компоненті визначено систему ключових компетентностей, які формуються у процесі різних видів діяльності дитини та забезпечують її всебічний розвиток.

Серед ключових компетентностей особливе місце займають рухова і здоров'язбережувальна, особистісна, соціально-громадянська, мовленнєва, сенсорно-пізнавальна, логіко-математична, природничо-екологічна, ігрова та мистецько-творча компетентності. Вони відображають цілісний підхід до розвитку дитини та охоплюють фізичну, інтелектуальну, емоційно-ціннісну та соціальну сфери. Ключові компетентності не формуються ізольовано, а розвиваються у взаємозв'язку, забезпечуючи гармонійний розвиток особистості. Важливу роль у вихованні й навчанні дитини, як зазначено в Базовому компоненті дошкільної освіти, відіграють батьки. Для розвитку рухової та здоров'язбережувальної компетентності батькам необхідно залучати дитину до активних ігор, прогулянок на свіжому повітрі, фізичних вправ та дотримання здорового способу життя. Спільні спортивні ігри, ранкова гімнастика та активний сімейний відпочинок сприяють зміцненню здоров'я, фізичному розвитку дитини, формуванню навичок особистої гігієни, правильного харчування та безпечної поведінки.

Формування особистісної компетентності передбачає розвиток самосвідомості дитини, формування позитивної самооцінки, здатності до саморегуляції та усвідомлення власних емоцій. Важливим аспектом є розвиток емоційного інтелекту, який забезпечує здатність розуміти емоції інших людей, співпереживати та будувати ефективну взаємодію. У сучасних умовах це набуває особливого значення, оскільки сприяє формуванню психологічної стійкості дитини. Корисними є такі поради для батьків: частіше говорити з дитиною про емоції, навчати її висловлювати власні почуття словами, читати

казки із обговоренням поведінки героїв, проводити ігри на розпізнавання емоцій («Вгадай емоцію», «Покажи настрій» та ін.), творчі завдання на тему настрою та переживань, наприклад це такі, як: «Намалюй свій настрій», «Кольори моїх емоцій» та ін. Важливо також формувати в дитини самостійність через невеликі доручення та можливість робити власний вибір.

Соціально-громадянська компетентність формується через засвоєння норм і правил поведінки, розвиток комунікативних умінь, здатності до співпраці та взаємодії з іншими. Для розвитку соціально-громадянської компетентності батькам варто залучати дитину до спільної діяльності в сім'ї, навчати правил ввічливого спілкування та взаємодопомоги. Доцільно проводити сюжетно-рольові ігри («Сім'я», «Магазин», «Лікарня» та ін.), в яких дитина вчиться взаємодіяти з іншими людьми та виконувати різні соціальні ролі. Важливим є особистий приклад дорослих, адже саме через спостереження дитина засвоює норми поведінки та ставлення до інших.

Мовленнєва компетентність є однією з ключових, оскільки вона забезпечує розвиток мислення, комунікації та пізнання. Важливо, що мовленнєвий розвиток тісно пов'язаний із розвитком інших компетентностей, зокрема соціальної та пізнавальної. Батькам необхідно щоденно приділяти увагу мовленнєвому розвитку дитини через живе спілкування, читання художньої літератури та обговорення прочитаного. Корисними є словесні ігри («Скажи навпаки», «Добери слово», «Хто більше назве слів» та ін.), відгадування загадок, складання розповідей за малюнками, вивчення віршів та скоромовок.

Сенсорно-пізнавальна та логіко-математична компетентності забезпечують формування уявлень про навколишній світ, розвиток мислення, уваги, пам'яті та уяви. Дитина вчиться порівнювати, аналізувати, узагальнювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Це створює основу для подальшого навчання у школі та розвитку інтелектуального потенціалу. Розвитку цих компетентностей сприяє організація батьками різноманітних пізнавальних ігор та вправ, наприклад, на порівняння предметів, визначення форми, кольору, величини, лічбу та встановлення закономірностей. Корисними є конструктори, пазли, настільні ігри, а також спільне виконання простих логічних і творчих завдань у повсякденному житті, це можуть бути такі: «Знайди зайве», «Що змінилося?», «Продовж візерунок» та ін.

Природничо-екологічна компетентність спрямована на формування в дітей уявлень про природу, екологічну свідомість та відповідальне ставлення до довкілля. Батьки повинні залучати дитину до спостережень за природою та догляду за рослинами й тваринами. Під час прогулянок доцільно звертати увагу на сезонні зміни у природі, проводити прості досліді, бесіди про бережливе ставлення до довкілля. Також корисно привчати дитину до елементарних екологічних дій: сортування сміття, економного використання води та підтримання чистоти.

Ігрова компетентність визначається як провідна в дошкільному віці, оскільки саме у грі формуються всі інші компетентності: дитина пізнає світ,

засвоює соціальні ролі, розвиває уяву, мовлення та мислення. Батьки повинні створювати умови для різних видів дитячої гри та брати участь у спільній ігровій діяльності. Вдома, крім рухливих ігор, батьки можуть спільно грати з дітьми в дидактичні ігри, які сприяють розвитку уяви, мислення й комунікативних умінь, наприклад: «Що спочатку, що потім», «Чарівний мішечок», «Склади історію» та ін.

Мистецько-творча компетентність передбачає розвиток естетичного сприйняття, творчих здібностей, художнього смаку. Для розвитку творчих здібностей дитини батькам слід заохочувати її до різних видів художньої діяльності: малювання, ліплення, аплікація, конструювання, співи, танці та театралізовані ігри.

Отже, партнерство між сім'єю та закладом дошкільної освіти є необхідною умовою у формуванні ключових компетентностей дітей дошкільного віку, що формує готовність дітей до навчання та сприяє успішній соціалізації в сучасному суспільстві.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 27.04.2026)
2. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення: 01.05.2026)

Євгенія ШВИДАВЧЕНКО,
*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта 3881 гр.
Науковий керівник: к. пед. н., доц. Світлана ТЕСЛЕНКО*

РОЛЬ МІНІ-МУЗЕЇВ У ФОРМУВАННІ ЕСТЕТИЧНО РОЗВИНЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Сучасний заклад дошкільної освіти є багатогранним освітнім середовищем, яке дає дитині можливість відкривати для себе світ у всій його багатогранності, зокрема через контакт із мистецтвом. У цьому контексті музейна педагогіка виступає не просто доповненням освітнього процесу, а слугує як інноваційна платформа, що сприяє розвитку ціннісного ставлення дітей дошкільного віку до мистецтва, особливо живопису. Для дітей дошкільного віку її особливе значення обумовлене тим, що саме в сенситивний

період розвитку емоційно-естетичного сприйняття вони потребують не лише ознайомлення з мистецькими творами, але й активного залучення до процесу їх дослідження, аналізу та самостійного осмислення. Такі підходи активно впроваджуються сучасними закладами дошкільної освіти, які застосовують різноманітні форми музейно-педагогічної діяльності, спрямованої на розвиток естетичних смаків дошкільнят [1, с. 27].

У багатьох дошкільних закладах створюються спеціалізовані міні-музеї, які можуть мати мистецьке, етнографічне, історичне або комбіноване спрямування. Такі осередки уможлиблюють систематичну роботу з творами живопису, демонструють репродукції картин українських та світових художників, а також забезпечують умови для тактильної, предметної та візуальної взаємодії з експонатами.

Створення кожного міні-музею проходить наступні етапи: організація проєктної діяльності за заданою тематикою; визначення завдань створення міні-музею; збір експонатів і систематизація їх у каталогах; оформлення міні-музею відповідно до визначених умов; розробка тематичного змісту екскурсій і занять з метою ознайомлення дітей із представленими експонатами; відкриття міні-музею супроводжується урочистою церемонією із залученням дітей та їхніх батьків роботи [3, с. 223].

Важливим аспектом функціонування міні-музеїв як складової розвивального середовища є активна участь дітей та їхніх батьків у процесі створення цих експозицій. Дошкільнята відчують свою безпосередню залученість до діяльності міні-музею, беручи участь у визначенні його тематики та долучаючи експонати, які вони приносять із дому. Старші дошкільники виступають у ролі екскурсоводів для молодших, а також доповнюють експозиції власними творчими роботами, зокрема малюнками. Характерною особливістю міні-музеїв у закладах дошкільної освіти є те, що, на відміну від звичайних музеїв, де дитина виконує роль пасивного спостерігача, тут вона стає співавтором і співтворцем експозиції. Причому ця творча діяльність охоплює не лише саму дитину, а й членів її родини – батьків, бабусь і дідусів. Створення кожного міні-музею є результатом плідної взаємодії та спільної праці вихователів, дітей та їхніх сімей [2, с. 84].

Отже, міні-музеї є не лише сучасним підходом у вихованні, а й важливим інструментом формування культурної та естетично розвиненої особистості дошкільника.

Список використаних джерел

1. Байкеніч Г., Охрімчук О. Революція в музеї: посібник щодо оновлення змісту експозицій шкільних музеїв. Дніпро : ЛПРА, 2021. 188 с.
2. Білик Н. І. Музей як центр координації освітньо-виховної та краєзнавчої роботи закладу освіти. *Імідж сучасного педагога*. 2021. № 3 (198).

С. 82-90. URL: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-3\(198\)-82-90](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-3(198)-82-90) (дата звернення: 7.09.2025)

3. Мазур В. Роль музеїв в активізації пізнавальної діяльності учнівської молоді. *Музейна педагогіка в науковій освіті: зб. тез доп. I Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 28 листоп. 2019 р.)*. Біла Церква: Авторитет, 2019. С. 221-226.

Частина II

КРЕАТИВНІ ТВОРИ ТА ЕСЕЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Анна БОГАТИРЬОВА

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта 2881 гр.*

ПРОФЕСІЯ ВИХОВАТЕЛЯ – МОЄ ПОКЛИКАННЯ

Моя перша навчальна практика в закладі дошкільної освіти стала справжнім відкриттям професії вихователя. Як студентка педагогічного інституту, я завжди уявляла цю роботу романтично – грати з малюками, співати пісеньки, організовувати веселі ігри. Але реальність виявилася набагато глибшою: це щоденний виклик, сповнений радості, терпіння, відповідальності та безмежної любові до дітей. Практика проходила у групі для дітей віком від 2 до 3 років.

Перший день був хвилюючим: діти з цікавістю оглядали мене, а я намагалася запам'ятати їхні імена, вподобання. Вихователька доручила мені провести на занятті з розвитку мовлення гру «Чарівний мішечок». І я вкотре впевнилася, що гра є потужним інструментом для розвитку дитини, особливо в інклюзивній групі, де є дитина з особливими потребами.

Звичайно, як завжди буває, коли вперше, іноді припускалася власних помилок, наприклад, коли я не передбачила, що гра стане надто шумною. Тоді зрозуміла: вихователь – це не тільки організатор ігор, а й психолог. Треба швидко реагувати, підтримувати дисципліну м'яко, але впевнено, бо батьки довіряють нам найцінніше – своїх дітей.

Ця практика змінила моє сприйняття професії. Тепер я бачу її як покликання, де кожен день – це маленькі перемоги: перше слово, перша посмішка після невдачі, перше «дякую». Вона навчила мене терпіння, креативності та емпатії. Хочу розвиватися далі, інтегруючи сучасні технології – інтерактивні додатки для ігор і застосовувати у професійній діяльності принципи компетентнісного підходу. Професія вихователя – це не робота, а спосіб життя, де ти формуєш майбутнє через гру та любов.

Вікторія ГАМАНЮК

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта 2881 гр.*

МОЄ ВРАЖЕННЯ ВІД ПРОФЕСІЇ ВИХОВАТЕЛЯ: ДОСВІД ПЕРШОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Під час проходження першої навчальної практики я мала можливість ближче ознайомитися із професією вихователя закладу дошкільної освіти. Цей досвід став для мене дуже цінним, адже я побачила не лише організацію освітнього процесу, а й щоденну працю вихователя, його відповідальність, терпіння та любов до дітей.

На початку практики я хвилювалася, чи зможу знайти спільну мову з дітьми та правильно поводитися в колективі. Водночас з кожним днем я ставала більш упевненою. Діти виявилися щирими, емоційними та відкритими до спілкування. Мені було приємно спостерігати, як вихователь організовує заняття, підтримує дисципліну, зацікавлює дітей і водночас створює доброзичливу атмосферу. Особливе враження на мене справило те, наскільки багатогранною є професія вихователя. Це не лише навчання дітей, а й турбота про їхній емоційний стан, розвиток мовлення, мислення, творчих здібностей та соціальних навичок. Вихователь повинен бути уважним, добрим, креативним і вміти швидко реагувати на різні ситуації.

Під час практики я брала участь у проведенні занять, спостерігала за іграми дітей, допомагала вихователю в організації режимних моментів. Цей досвід допоміг мені зрозуміти, наскільки важливо вміти зацікавити дитину, підтримати її та створити умови для гармонійного розвитку.

Після проходження практики моє ставлення до професії вихователя стало ще більш позитивним. Я переконалася, що це дуже важлива й потрібна професія, яка потребує великої відповідальності, терпіння та любові до дітей. Саме вихователь закладає основи особистості дитини, формує її перші знання, навички та ставлення до навколишнього світу. Перша навчальна практика залишила у мене приємні враження та стала важливим етапом мого професійного становлення. Вона допомогла мені краще зрозуміти особливості роботи вихователя та ще більше переконатися у правильності обраної професії.

Анна КАПЛУН
*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта 3881 гр.*

Вірш-буриме з теми Дитяча творчість та розвиток

Психологію дитинства добре знаю,
В ігри розвивальні з дітлахами граю.
Кожне слово малюка уважно слухаю,
Світ майбутнього з надією уявляю.
У садочку кожна дівчинка – як краща,
Долі своєї майбутня чесна ткаля.
Вихователя підтримає ласкаве слово,
Щоб життя малечі склалося чудово.
Ми плануємо змістовне їх дозвілля,
Свято в групі – ніби радісне весілля.
Знань глибоких відкриваємо ми море,
Щоб ніколи не спіткало діток горе.
Час летить, немов крізь пальці той пісок,
Життя закрутить свій стрімкий танок.
Хай обходить вихованців злих невдач злива,
Що колись мій спокій ледь було не з'їла.
Вчити й любити – настав сьогодні час,
Майбутнє нації тепер залежить від нас.

Анна КАПЛУН
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта 3881 гр.

Вірш-буриме з теми Підготовка до сесії

Як методику здати – я дуже добре знаю,
І впевнено роль студентки я граю.
Лекцію про БКДО пів ночі слухаю,
«Автомат» із заліку я вже уявляю.
На екзамен прийду гарна, наче краля,
Хоч над конспектом сиділа, як та ткаля.
Вірю, що врятує професійне слово,
Відповім на іспиті влучно і чудово.
Забуваю я про відпочинок і дозвілля,
Курсова робота – то не на весілля.
Оцінок гарних за семестр – ціле море,
Звіт із практики – то є справжнє зоре.
Замість пляжу бачу в зошиті пісок,
Думки ведуть свій хаотичний танок.
На душі моїй гримить невдачі злива,
Яка всю стипендію за місяць з'їла.
Але здати всі «хвости» настав вже час,
Педагогіка врятує усіх нас!

Катерина ЛІСОВА
*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта 3881з гр.*

ДО ПРОБЛЕМИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ НА ЕТАПІ ДОШКІЛЛЯ

Дошкільня відіграє важливу роль у становленні особистості дитини, формуванні її первинного світогляду, самосвідомості, розвитку соціальних властивостей. Освіта дітей з порушеннями розумового, фізичного розвитку є одним із найважливіших завдань для країни, незалежно від їх соціального статусу, стану здоров'я, віку чи інших показників. У Загальній Декларації ООН про права людини зазначено, що всі люди народжуються вільними та рівними у своїй гідності та правах. Кожна людина має право на освіту. Відповідно і дитина, яка має унікальні особливості, інтереси, здібності, має право на освіту. У зв'язку з цим заклади дошкільної освіти зобов'язані створити умови навчання, які забезпечують потреби дитини, а саме можливість здобувати освіту так само, як і інші діти, бути в колі однолітків, знаходити друзів.

Провідними завданнями закладу дошкільної освіти, які виховують дітей з особливими освітніми потребами, на мою думку, є такими: по-перше, надавати різноманітну допомогу (психологічну, соціальну); по-друге, реалізовувати освітню програму підтримки дитини, її навчання і розвиток; по-третє, необхідно так проєктувати діяльність дітей групи та дітей з ООП, щоб діти не лише набували й розширювали свої знання та навички, а й ставали більш уважними одне до одного, до дітей іншого віку, до дорослих, вміли висловлювати свою думку, слухати і поважати думки інших.

Отже, основна мета інклюзивного навчання в закладі дошкільної освіти – надання освітніх індивідуальних, особистісно орієнтованих, психолого-педагогічних, корекційних, соціальних послуг в організації психолого-педагогічного супроводу та корекційно-відновлювальної діяльності з дітьми з особливими освітніми потребами.

МОЄ ВРАЖЕННЯ ВІД ПРОФЕСІЇ ВИХОВАТЕЛЯ: ДОСВІД ПЕРШОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Чи насправді роль вихователя у формуванні дітей дуже велика? Так! Саме завдяки вихователю дитина вперше знайомиться із соціумом, розвивається як особистість, проявляє себе в команді. Як відомо, в батьків часто не вистачає часу прививати дитині прості істини життя. І тут на допомогу приходять вихователі – мудрі й терплячі професіонали своєї справи.

Чи достатньо студенту, щоб бути хорошим вихователем, вивчати лише теорію? Думаю, що ні! Теоретичні знання, дійсно, мають велике значення в роботі і їх потрібно вміти правильно застосувати на практиці.

Перша навчальна практика – дуже хвилюючий момент у моєму житті. Кожна дитина – окрема особистість зі своїм характером, вподобаннями. Особливо це стосується дітей раннього віку, з якими, як я вважаю, працювати найскладніше: потрібно навчити дітей того, що для них ще невідомо, не вивчено. Тут велику роль відіграє кожна дрібничка. Моя перша навчальна практика показала, що важливо не тільки навчити дітей основ, розвивати навички, вчити орієнтуватися в навколишньому середовищі. Потрібно бути ще й психологом. А це нелегко, знайти контакт із кожною дитиною, вибрати правильний підхід, увійти в довіру до своїх вихованців, уміти дивитися на світ очима дитини, співчувати, підбадьорювати, радіти першим «перемогам»...

Що я почерпнула для себе з пройденої практики? Вихователь повинен уміти зацікавити дитину, щоб малюку самому хотілося пізнавати щось нове. Важливим моментом є акцент на творчій розвитку: малювання, музика, ігри, мовлення. У наш час діти більш розвинені й унікальні, ніж були раніше. До них потрібно шукати нові підходи, використовувати нові методики і форми у виховному процесі.

І, звичайно, навчальна практика не обійшлася без наставників – педагогів із достатнім досвідом роботи, високим рівнем професійної підготовки та методичної компетентності. Це вихователі з навиками, які вміло виконують свою роботу, консультують, підказують, навчають нас, як правильно застосувати на практиці ті чи ті методики. Найбільша подяка для педагога – в завершенні робочого дня бачити радісні задоволені оцінки своїх вихованців, які йдуть додому, щоб наступного дня знову зустріти свого вихователя і поринути у світ нового і чарівного.

Перший досвід практики допоміг мені усвідомити глибину цієї роботи та її значення для формування майбутнього покоління. Я зрозуміла, що справжній вихователь – це той, хто не лише навчає, а й надихає, підтримує і допомагає дитині відкрити свій власний світ.

ЦІННИЙ ДОСВІД ПЕРШОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Моя перша навчальна педагогічна практика в закладі дошкільної освіти залишила багато емоцій, нових вражень та роздумів про професію вихователя. Коли я вперше прийшла до дитячого садочка, мені було трохи незвично, адже раніше я більше уявляла цю професію теоретично, а тепер мала можливість побачити все на практиці. Незважаючи на хвилювання, мені було дуже приємно перебувати поруч із дітьми, спостерігати за ними та брати участь у їхньому житті.

Під час практики я ще більше зрозуміла, наскільки важливою та відповідальною є професія вихователя. Робота з дітьми потребує не лише знань і навичок, а й великого терпіння, щирості та любові до дітей. Я помітила, що діти дуже відчують ставлення дорослого до себе, вони швидко починають довіряти та тягнутися до людини. Найбільше мені сподобалося спостерігати за тим, як діти із захопленням слухали заняття, виконували різні завдання та активно поводитися під час прогулянок. Мене приємно дивувало, наскільки вони розумні, активні та життєрадісні в такому маленькому віці. Особливо тепло мені запам'яталося те, як діти раділи моєму приходу. Це викликало в мене щирі емоції та відчуття того, що я для них уже стала «своєю».

Одним із найбільш пам'ятних моментів для мене була ситуація в укритті під час повітряної тривоги. Я займалася зі дитиною зі своєї групи і раптом до мене підійшов хлопчик з іншої групи та запитав: «Ви його мама?». Для мене це було дуже несподівано і я зрозуміла, наскільки дітям важливо відчувати поруч турботу, увагу та безпеку. Практика дала мені не лише нові знання, а й корисний життєвий досвід. Наприклад, я зрозуміла, наскільки важливо під час прогулянок постійно перераховувати дітей та уважно стежити за їхньою безпекою. Такі моменти здаються простими лише зі сторони, але насправді потребують великої відповідальності та концентрації уваги.

Звичайно, під час практики були й труднощі. Найскладнішим для мене спочатку було розібратися із завданнями до практики та правильно все організувати. Але з часом я навчилася краще планувати свою роботу, бути уважнішою та відповідальнішою.

Після проходження практики моє ставлення до професії вихователя змінилося. Я ще більше переконалася, що робота з дітьми мені близька та цікава. Я вважаю, що професія вихователя є дуже важливою, адже саме вихователь допомагає дитині пізнавати світ, вчитися спілкуватися та почуватися впевнено серед інших людей. Для мене ця практика стала цінним досвідом, який я буду пам'ятати ще довго.

Марія ФЕДОРЧУК
*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта 2881з гр.*

МІЙ ДОСВІД ПЕРШОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Педагогічна практика стала для мене не просто етапом навчання, а важливим кроком до усвідомлення себе в майбутній професії вихователя. Саме в цей період я змогла не лише застосувати теоретичні знання, а й відчувати реальну атмосферу життя закладу дошкільної освіти. Працюючи з дітьми першої молодшої (ясельної) групи, я зрозуміла, що кожна дитина – це окремий світ, який потребує уваги, терпіння і щирості. Важливо не лише навчати, а й створювати відчуття безпеки, підтримки та довіри.

Під час практики я спостерігала за роботою вихователя, і чітко усвідомила, що вихователь – це не лише педагог, а й наставник, партнер, друг для дитини. Від його професіоналізму, доброзичливості та вміння знайти підхід до кожної дитини залежить успішність розвитку малюків.

Особливо цінним для мене стало проведення власних занять і ігор. Я переконалася, що саме гра є провідним засобом розвитку дитини, адже через неї діти пізнають світ, навчаються спілкуватися і виражати свої емоції.

Важливим досвідом було також спостереження за дітьми та складання психолого-педагогічної характеристики. Це допомогло мені глибше зрозуміти індивідуальні особливості розвитку дітей, їхні потреби та можливості.

Звичайно, під час практики виникали і труднощі. Найбільш складним було утримувати увагу дітей та організовувати їхню діяльність. Водночас із кожним днем я відчувала впевненість у своїх діях і розуміла, як краще взаємодіяти з дітьми.

Ця практика дала мені цінний досвід і підтвердила правильність вибору професії. Я зрозуміла, що робота з дітьми приносить мені задоволення і надихає на подальший розвиток.

УКРАЇНСЬКЕ ДОШКІЛЛЯ:
ЗДОБУТКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ І СТУДЕНТІВ

Випуск 3

за заг. ред. д-ра пед. наук, проф. О. С. Трифонової

Миколаїв: НУК, 2026